121 44 Johannashov

EESTI PÄEVA-LEHT

ESTNISKA DAGBLADET

Laupäeval, 15. aprillil 1972

Nr. 28 (3716) 14. aastakäik

E.ev.lut. kiriku uus konsistoorium astus ametisse

Uus EELK konsistoorium pidas oma esimese koosoleku Stockholmi Eesti Majas, kus kohal oli ka kirikuvalitsuse liige Inglismaalt, praost dr. teol. Jaak Taul. Pildil vasakult assessorid Leo Anderson, Voldemar Palm, peasekretär Arved Rossman, peapiiskop Konrad Veem, assessorid praost Jakob Aunver, dr. Artur Taska ja praost dr. teol. Jaak Taul (EPL-foto Lepper).

Teatavasti esitas peapiiskop Veem 9.2.1972 EELK kirikukogule uue konsistooriumi koosseisu kinnitamiseks järgmises koosseisus: abipresident G. Redi, vaimulikud assessorid praost J. Aunver, praost A. Hinno, praost mag. theol R. Kiviranna, praost dr. theol. J. Taul ja ilmalikud assessorid dr. L. Anderson, majandusteadlane V. Palm, dr. jur. A. Taska. Ettenähtud tähtpäevaks 20.3.1972 oli ära antud 33 häält poolt ja üks hääl vastu. Õigeaegselt väljasaadetud kuid postiolude tõttu saabus mõnepäevase hilinemisega veel kaks häält kinnitamise poolt. Seega oli kirikukogu kinnitanud konsistooriumi ettepandud koosseisus.

Konsistoorium pidas oma esimese koosoleku uues koosseisus 26. märtsil Stokholmi Eesti Majas. Konsistooriumi täiskogu palvel jäi A.Rossman peasekretärikz edasi, olles seega juba 35 aastat tegev EELK konsistooriumis ja sellega üks kontinuiteedi tõhusaid kandjaid. Kiriku tegevus toimub ju Eesti Vabariigis loodud õiguse alusel, mida on ainult kohandatud praegustele oludele.Edasi võeti vastu 1971.a. aruanne ja 1972. aasta eelarve.

Pärast kiriku siseellu puutuvate küsimuste arutamist ja otsustamist kuulas konsistoorium ära peapiiskopi sihtjooni kiriku edaspidise tege-

Järg. lhk. 11

LÄTI KOOR EI PÄÄSE VÄRMLANDI

KARLSTAD (EPL) — Värmlandlased on päinlikult puudutatud, sest n.ü. üheteistkümnendal tunnil saabus neile Riiast teade, et ettenähtud sealse segakoori külastus ja kontserdid Värmlandis, ei saa toime tulla, kuna kooril "ei ole ühe juubeli tõttu võimalik Rootsi sõita". Küsitakse, miks riialased ei teadnud varem, et neil on tulemas "juubeleid" ja arvatakse, et ettekääne on lihtsalt põhjustatud Moskvast saabunud keelust.

Värmlandi Vålbergi ja Hammari segakoor külastasid möödunud aastal okup. Lätit ja esinesid Riias ja mujal. Neid võeti nende oma jutu järele vastu "otse kuninglikult".

Soovides vastuteenet osutada, kutsuti läti koor kontsertreisile Värmlandi, kus 19. aprillist alates pidi toimuma viis kontserti. Kuna Rootsis riik ja omavalitsused sellisteks vastuvõtudeks raha ei anna, siis korraldati Värmlandis aktsioon vastuvõtu majanduslikuks garanteerimiseks, mis ka õnnestus ja kus oli mõeldud sellele, et lätlasi tuleb vastu võtta samaväärselt.

Nüüd olid ettevalmistused tehtud, hotellid kinni pandud jne., kui saabus äräütlemise telegramm. Karlstadis on äräütlemist isegi püütud seletada Solzhenitsõnile Nobeli auhinna andmise järellainetustega.

Maa vajus Toronto EM juures

TORONTO (ME) — Lihavõtte laupäeval toimus Toronto Eesti Maja juures loodusõnnestus — mäekülg naabruses hakkas libisema, ohustades ka Eesti Maja krunti, eeskätt eestlaste parkimisplatsi.

Umbes 200 tonni mulda hakkas ehituseloleva korterimaja külje alt liikuma ja mullamassid sulgesid autotee all orus. Maalibisemise põhjustas 25-korruselise elumaja ehitamisel teostatud sügavad pinnasekaevamised.

A.Küng Expressenis: Kas ajaleht peab olema rootsikeelne?

Kas ajaleht, mis ilmub rootsis ja omab päevaajakirjanduslikku iseloomu peab tingimata ilmuma rootsi keeles, et osa saada riigi poolt ajalehtedele määratavast produktsioonitoetusest, küsib 12. aprilli Expressenis Andres Küng, refereerides Presstõdsnämndi eitavat seisukohta Eesti Päevalehe kui "andratidningu" ja "üldise uudisteajalehe" suhtes, tuletades meelde, et asutus kõhkles ja lükkas asja korduvalt edasi ning et lõpp-arutusel kaks liiget kindlalt end reserveerisid, eriti kus vajadus samaväärseks abistamiseks on olemas, nagu ka rahvaerakonna esildises riigipäevale rõhutati.

Andres Küng ütleb artiklis "Minoriteterna och presstödet":

— Presstõdsnämndi poolt väidetakse, et EPL ei ole uudisteleht päevaajakirjanduse iseloomuga".

See on mõistmatu: kas siis ei või uudiseid vahendavat ajalehte välja anda muus kui rootsi keeles sellel maal? Asutus leiab et see on "ilmne", et EPL-il "ei ole samu raskusi kui teisejärgu-lehtedel". Ka see on nonsens.

Nii nagu teisejärgulehtede raskusi kirjeldatakse riikliku pressitoetuse eelnõus, on otsustav ajalehe seisund kuulutuseturul. EPL-il on töepoolest soodustatud seisund eesti perekonnakuulutuste osas. Need ei saa aga kunagi mingil otsustaval määral mõjustada ajalehe majandust.

Kui küsimuses on tavalised äri-kuulutused, siis on EPL-il isegi suuremad probleemid kui kohalikel teisejärgu-ajalehtedel, kuna ta lugejaskond on hajutatud üle kogu maa. Kohalikud kuulutused on selle tõttu erandiks ja üleriigiliste kuulutuste osas peab EPL konkureerima suurlinnalehtedega.

Nii ei ole ime, et EPL näitas olulist puudujääki oma esimesel tegevusaastal iseseisva ajalehena, mida seninni on suudetud finantseerida eraviisilisel eestlaste algatusel. See ei ole aga mingi stabiilne alus tulevikuks. Samuti ei saa ajalehe kaastöölised honorari.

Kõige huvitavam on aga Presstõdsnämndi asjaajamisel on see, et ajalecht oleks produktsioonitoetuse saanud, kui see ilmunuks rootsi keeles.

Tagasilükkamist motiveeriti ju sellega, et ajalehe konkurentsiolukord erineb tavalistest rootsi teisejärguajalehtedest keele tõttu."

Andres Küng tsiteerib Expressenis lõpuks Eesti Päevalehe 12. veebruari juhtkirja, milles konstateeriti, et Presstõdsnämndi otsus on teadlik ja sihilik diskrimineerimine kultuuritegevusele sellel maal teistes keeltes peale rootsi keele.

A. Annist SURNUD

Kodumaalt saabunud teate järele suri 6. aprillil tuntud rahvaluuleteadlane prof. August Annist 73 a. vanuses.

Aug. Annist oli sündinud Võisikul 28. jaan. 1899. Doltoreerus a. 1935 ja luges Tartu ülikoolis rahvaluulet ja mitmeid kirjandusteaduse eriaspekte.

Teise Nõukogude okupatsiooni ajal vangistati Aug. Annist ja tal tuli 6 aastat veeta vanglates kodumaal. Vabanemisel ei võimaldatud talle enam ülikoolitööd ja ta paigutati Tallinna Keele ja Kirjanduse Instituuti vanemaks teaduslikuks töötajaks. August Annist on sooritanud suure töö "Kalevipoja" teaduslikul kommenteerimisel. Ta on tõlkinud "Kalevala", "Iliasse" jne. eesti keelde ja oli Eesti Emakeele Seltsi silmapaistvamaid liikmeid. Avakdame järgmises numbris mälestuskirjutise Artur Adoni sulest, kes August Annisti vintsutusterikast saatust vaatleb tema kirjade alusel.

Moenäitus Eesti Majas

Eesti moeshow tegelasi. Vasakult mannekeenidena esinenud Eeva Klemmer, Leena Männik, Margot Mathiesen, Rita Kaar, Aili Tohver, Kirsti Tagel ja Tiiu Nurk. Ees teadustaja Karin Saarsen ja Esinduse Naisringi esinaine Meeri Mamberg. (Foto Lepper)

Hiljuti asutatud Rootsi Eestlaste Naisring avaldab energilist tegevust. Järjekordse üritusena toimus pühapäeval Stockholm Eesti Majas moenäitus, kus noored eesti daamid demonstreerisid NK kaubamaja kevad- ja suvekollektsioone.

Näituse pääsmed olid juba ette viimseni läbi müüdud ja Eesti Maja oli tulvil publikut — eeskätt Stockholmi eesti naisperest, kes huviga jälgisid Karin Saarseni asjatundlikke ja tabavaid kommentaare, mis seekord tänuväärselt olid eriti hästi köikidesse saali osadesse kuuldavad häälekõvendite süsteemi kasutamise tõttu, mida prooviks oli üles seadnud Karl Grau ja milline tuleb saali peatselt alalisele monteerimisele. Õnnestunud "show" avas Esinduse Naisringi esinaine Meeri Mamberg, üteldes moehuvilisile teretulemast.

METSAKODU UUDISMAA

POSTIARVE 69 47 71 FALKÖPING

VABAÕHUPIIRKOND EESTI SKAUTLIKELE NOORTELE

EPL *15. aprillil 1972*

KULTUURISUNDUS

Kremlil on olemas vana vilumus tõdede mahasalgamiseks. Värskeimaks näiteks oli N. Liidu suursaadiku protest Taani valitsuse ees, et ajalehed julgevad tema ametnikke nimetada spioonideks samal ajal kui taani julgeolekuteenistus oli samale valitsusele esitanud vastuvaidlematud tõendid, et kolm ametnikku tõepoolest on tegelenud ülimalt kompromiteerivate asjadega. Kui nüüd Moskva kultuuriajaleht "Literaturnaja Gazeta" asub rünnakule läänes levinutud arusaama vastu, et venelased teostavad Balti riikides venestamist ja kultuurisundust (põhjuseks on ilmselt läti kommunistide läänes avaldatud sama süüdistust sisaldav kiri), siis on tegemist mustrikohase mahasalgamisega. Appi on võetud üks 70-aastane leedu kultuuritegelane, kes nagu tema intervjuust selgub, on tasalülitatud tavalise marioneti nivoole, järelikult hüüdes hosianna sellele "õnnistusele", mida kaasa töi leedulastelt, lätlastelt ja eestlastelt rahvusliku iseseisvuse ja vabaduse röövimine. Jutud kultuurisundusest ja venestamisest olevat "reaktsioonilise emigratsiooni" leiutis. Rahvuslikke traditsioone hooldavat nüüd riik ise (loe Moskva), vene keel olevat teretulnud sillaks balti rahvastele oma kultuuri tutvustamisel välismaale jne.

Rahvusküsimus on Kremlile teinud alati peavalu, sest on ju N.Liit üles ehitatud imperialistliku tsaaririigi struktuurile, selle vahega, et suurvene hegemoonia on nüüd peidetud 50 aasta eest toimunud nimemuutmisega, kus N. Venemaa nimetati Nõukogude Liiduks ja sellele juures paberil omistati vähemusrahvastele õigusi, mida nad praktiliselt kunagi kasutada pole saanud, olles alistatud tugevale tsentraalsele juhtimisele totaalselt, ka kultuuri osas. Tsentraalsele juhtimisele, mis väljub Moskvast.

See juhtimine on ikka ja jälle tagasi tulnud tema juurde "natsionalism". Lisades sellele sõna "kodanlik", on leitud dialektiline põhjus eeskirjade andmiseks natsionalismi väljajuurimiseks ja ettevalmistuste tegemiseks suureks uueks nõukogude rahvuseks, kes kõneleks loomulikult v e n e keelt Tsaaride suure ja jagamatu Venemaa eesmärgid ei olnud siin erinevad, ainult selle vahega, et tsaarid ei peitnud oma eesmärke sellise osavusega ja nimetasid oma venestamist lihtsalt venestamiseks. Ja kui tsaarid näit. Tallinna tänavaid ristisid venelaste nimedega, siis vene kommunistlik rezhiim on "püha traditsiooni" hoolega jatkanud (Gagarini puiestee, Lomonossovi tänav, Lenini puiestee jne. jne.). Riigi abinõud "rahvuslikkuse" kindlustamisel Balti riikides on seisnud eeskätt selles, et on otsitud võimu ja poliitika kohalikeks teostajaiks isikuid, kel on nime ja päritolu poolest küll teatud side vastavate rahvastega, kuid kes on kasvanud Venemaal, saanud seal hariduse ja poliitilise kooli tuse ning kes on õppinud elama alandlikus truuduses "suure vene rahva" teenistuses. Ei ole näit. põrmugi juhus, et üks nendest, Ivan Käbin, on suutnud Moskva ülemhalduriks Tallinna jääda läbi kõikide Kremli paleerevolutsioonide Stalinist kuni Brezhnevini välja — see nõuab erilist oskust kohaneda ja oma peremeeste tahet silmist lugeda. Kodanlikust ajast pärinevad "koduk o m m u n i s t i d" on surutud perifeeriasse ja osalt on ka neid teravalt süüdistatud natsionalismis (viiekümnendate aastate alul saadeti mõned 1940-nda aasta "pöördmehed" koguni Siberisse, NKVD uuris nende meelsust ja sundis "üles tunnistama" füüsilise terroriga, "paljastati" näit. isegi kirjanik Semper, keda just praegu postuumselt okup. Eestis ülistatakse kui parteikirjanikku, kes aga oma eluajal läbi elas rahvavaenlaseks tembeldamise). Reeglina on nad kadunud partei ülemisest kihist, kus vaheldu vad Venemaalt toodud "jeestlased" ja nende pärisvene politrukid.

Sild vene keele kaudu, millest "Literaturnaja Gazeta" räägib ja millele on viiteid teinud ka okup. Eesti ajakirjandus, on tegelikult Balti kultuuride sidemete s u u n a m i n e i t t a, lõigates efektiivselt ära raudteeliidega, tsentsuuriga, liikumisvabaduse mittevõimaldamisega ja kõige läänelise trüki sõna sissepääsu lõpetamisega aastasadade pikkused loomulikud kultuurisidemed tsiviliseeritud ja kõrgemataseme lisema läänega. Kui Stalini ajal oli piir läände otse hermetiline, siis temale järgnenud olukorras ei ole põhimõtteliselt palju muutunud, kui mitte arvestada sisseimbumiseks tekkinud teisi teid, mis aga on ülimalt väikesed.

Miks oli näit. Eesti kirjandusloo ming nii aher Stalini perioodil? Põhjuseks oli kultuurisundus, mis väljus Moskvast ja mis tegi loova vaimu aheldamise totaalseks. Vahepeal on olnud taktikalisi edasitagasi tammumisi, mis tunduvalt olukorda parandasid, kuid näib, et tuuled taas puhuvad külmalt. Viimase poole aasta jooksul on okup. kodumaal proosaalgupärandite ilmumine hõrenenud ja seda ilmselt kitsenevate väravate pärast. Väravaid ei lükata koomale mitte Tallinnas üksi, vaid kogu Moskva võimupärkonnas.

Moskvas võeti vastu otsus "kirjandus- ja kunstikriitika kohta, mida refereerib "Looming nr. 2" ja millest jääb selge mulje, et käimas on täies ulatuses kirjanduse suunamine veel rohkem partei eesmärkide teenistusse ning kirjastustegevuse. ajalehtede, raadio, TV jne. vastava kontrolli süvendamine ning igasuguste "mittemarksistlike" vaadete kõrvaldamine kirjanduses ja kunstis. Kui vahepeal astuti samm tagasi liberaalsemas suunas, siis nüüd on kavas astuda kaks sammu edasi igasuguse loomingu vabaduse, selle hulgas ka rahvuslike impulsside, efektiivseks mahasurumiseks. Nii juhib riik (Moskva) ka balti kultuuri arengut. Käskudega ja keeldudega. Ja soodustades venelaste sissevoolu ning mõju kasvamist.

KLA

● Pikemale puhkursreisile seitsid Mölndalis elunevad dr. Hilda Särg ja tema tütar dr. Maiu Särg. Reis kestab kolm nädalat ja selle aja jooksul peatutakse Tais, Hongkongis, Taiwanis ja Jaapanis.

● Linköping|Johannelundi kirikus laulatati Toomas Põldson ja Marianne Jogfors mõlemad Huddingest Stockholmist.

● Ameerikas külastusreisil viibiv rootsi raadio OBS-toimetaja Andres Küng esines Torontos koos Eesti perspektiivid".

● Sydney kevadpühade näitusel Australias esines villaste kootud esemetega Marta Kond, kes sai esimese auhinna põrandavaiba eest. Samal näitusel esines kunstnik Vaike Liibus autoportreemaaliga.

VÄLISKOMMENTAAR

VIETNAMI KEERDSÕLM

President Nixoni välispoliitilises programmis on algusest peale olnud tähtsaimaks punktiks lubadus "teha auväärne lõpp sõjale Vietnamis", nagu ta seda kuulutas juba 1968 valimiskampaanias. Põhimõtteliselt oli lubadus kokkukõlas ka Nixoni hiljem kujunenud tõekspidamisega, et "konfrontatsiooni ajajärk", on möödumas ja selle asemele on tulnud "läbirääkimiste periood". Mis puutub konkreetselt Vietnami sõtta, siis läks ümmarguselt kaks aastat tagasi tõepoolest korda alustada pooltevahelisi "rahuläbirääkimisi" Pariisis. Kuid lootus pettis, sest varsti ilmnes, et Põhja-Vietnam ja Vietkongi FNL, kellede taga seisid N. Liit ja Puna-Hiina, püüdsid läbirääkimisi Pariisis ära kasutada ameerikavastaseks propagandaks ja sedaviisi ühtlasi ajavõitmiseks kommunistliku agressiooni huvides.

Kas president Nixon seda ette nägi või mitte, pole päris selge. Teada on aga see, et olukorrast väljapääsu otsides püüdis Nixon lahendust leida sõja "vietnamiseerimise" teel. See tähendas, et ameerika võitlevad maaväed tõmmatakse järkjärgult tagasi ja nende asemele astuvad Lõuna-Vietnami vastavalt suurenenud väeüksused, kes tarbekorral saavad toetust ainult ameerika tulemusega, et 550 tuhande mehe asemel oli aprilli algul järele jäänud napilt 90 tuhat. Põhja-Vietnam oli nähtavasti seda arengut hoolikalt silmas pidanud, vallandades märtsi lõpupäevil kalleletungi Lõuna-Vietnami üle nn. demilitariseeritud tsooni mõlema riigi vahel. Kallaletung ei tulnud ootamatult, sest ligemale kaks kuud tagasi hakati nii Saigonis kui Washingtonis kõnelema Hanoi "suure ofensiivi" kavandamisest.

Kui Hanoi ofensiiv sellest hoolimata kujunes ülatuslikuks invasiooniks, siis aitas sellele suurel määral kaasa ilmastikuline olukord, mis takistas ameerika õhujõudude küllaldast rakendamist. Selle tagajärjeks oli omakorda, et kaitsepositsioonidel seisnud Lõuna-Vietnami väed ei suutnud oma ülesandega toime tulla. Kokku võttes tõusis niiviisi küsimus, kas sõja "vietnamiseerimise" poliitika võib üldse nii usaldatav olla, nagu seda Washingtonis ja Saigonis oli tahetud uskuda. Kui Lõuna-Vietnami väed pole võimelised kallaletungi põhjust tõrjuma, muutub olukord veelg raskemaks, kui sellele lisandub vajadus tõrjuda kallaletunge läänest, nimelt Laosest ja Kambodzhast. Mõlemas nimetatud kohas on kommunistlikud jõugud koos Põhja-Vietnami vägedega olnud silmapaistval elavalt tegutsemas just Lõuna-Vietnami lähedastes piirirajoonides. Seepärast on mõeldav, et kommunistlik invasioon põhjast on ainult sissejuhatuseks kallaletungile palju laiemal rindel läänest.

Nõnda töötab kujuneda olukord, kus president Nixon seisab väga raske valiku ees. Kui ta jatkab ameerika vägede kavakindlat tagasitõmbamist lõpuni, siis võib see tähendada kogu Lõuna-Vietnami olemasolu ohustamist. Sellega käiks kaasas kahtlemata väga suure rahutuse tekitamine USA liitlaste hulgas Aasias. Samal ajal aga on tal sisepoliitiliselt võimatu oma senises Vietnami-poliitikas m i d a g i põhjalikult muuta. Mõnede välisvaatlejate arvates olevat võimalik, et president Nixon loodab oma külaskäigul Moskvasse tänavu mais kallutada venelasi selleni, et nad avaldavad vajalikku survet Põhja-Vietnamile ja Vietkongile. Niisugune arvamine tundub ekslikuna sest ilma Moskva ja Pekingi ulatusliku abita poleks Hanoi kunagi saavutanud säärast sõjalist potentsiaali, nagu ta seda praegu tegelikult omab

Tõenäolikum on, et Hanoi suur ofensiiv on toime tulnud just Moskva ja Pekingi abiga. Nimelt on teada, et üksnes viimase aasta jooksul on Põhja-Vietnam ja tema kaudu Vietkongi FNL saanud kommunistlikelt maadelt, peamiselt N. Liidult ja Puna-Hiinalt sõjavãelist ja majanduslikku abi ligemale nelja miljardi krooni väärtuses. Sellest peab järeldama, et Vietnami keerdsõlme on vaevalt võimalik poliitilisel teel lahti raiuda. Vastupidi, kõik tundemärgid näitavad, et kommunistlik pool loodab oma eesmärke saavutada sõjaliste abinõudega, mis teenivad kaht poliitilist sihti: USA kurnamist ja Lõuna-Vietnami anastamist.

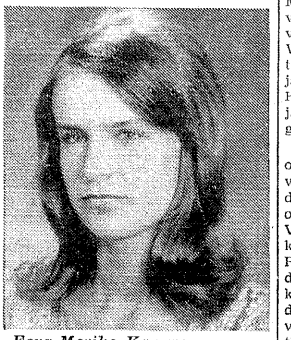
A.K.

"REIGI ÕPETAJA" LUNDI NOORTEGA

LUND (EPL) — Oma tegevuse 20. aasta tähistamiseks tõi Lundi Eesti Noorte Näitering lavale Aino Kallase "Reigi õpetaja" Berard Kangro dramatiseerimisel. Etendus toimus Lundi Nerra Fäladeni linnaose uhiuues koolimaja-rahvamaja avarates ja moodsates ruumes, kus teatrisaal oma tõusva põrandaga ja arhitektoonse kujundusega tuletab väiksel kujul meelde Estonia teatrisaali Tallinnas. Vaatamata seekordse lavateose sisulisele ja tehnilistele tugevamatele nõutele, tuldi sellega ladusalt toime, kuigi näitejaskond koosnes noortest asjaarmastajatest, suur osa nägid esmakordselt rambivalgust. Osavõtt teatriõh, tust oli elav, kusjuures osa publikust oli koguni Kopenhaagenist.

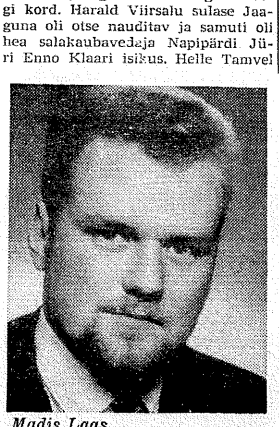
"Reigi õpetaja" käsitab kunagi Hiiumaal elanud inimeste saatust Rootsi ajal, kui kuningaks oli Gustav II Adolf ja Eesti koos saartega kuulus Rootsi alla. Rootsist oli saadetud Hiiumaale Reigi õpetajaks pastor Paul Lempelius (keda kujundas usutavalt Madis Laas) koos abikaasa Catharina Wyckeniga (Eeva-Merike Kangro). Hiljem saadeti samasse abiõpetajaks noor Jonas Nicholaus Kempe, (Juho Nõmm), kelle tekkkis Catharinaga õrn armuvahekord, mis lõppes mõlemate põgenemisega Soome, vahistamisega, Tallinna lossikohtu kätte andmisega ja surmamõistmisega.

Eeva-Merike Kangro

Eelmärgitud kolmel mängijal lasus lavateose peaosade kujundamine. Paul Lempeliuse dramaatilist osa mängiv Madis Laas, keda oleme näinud korduvalt laval, on hästi arenenud ja tuli seekordse raske peaosaga toime. Eeva-Merike Kangro) on meeldiv lavakuju ja tema sisseelamus Catharina saatuslikku ossa oli tõetruu. Jonas Kempe Juho Nõmme näol oli Lundi laval uueks näeks ja kandvas abiõpetaja, udlikus osas.

Kõrvalosalistest tuleb esiletõsta muidugi Näiteringi veterani Elsa Sillaotsa, keda nägime seekord Sauna-Annena. Tema juba kodumaalt päritud lavalised kogemused on veelgi arenenud, nagu võisime kogeda seegi kord. Harald Viirsalu sulase Jaaguna oli otse nauditav ja samuti oli hea salakaubavedaja Napipärdi Jüri Enno Klaari isikus. Helle Tamvel ümmardaja Kristina oli õigel kohal, kuna teise Reigi tulase Priidu osa kujundas Mait Kaaman. Tallinna lossikohtu eesistuja Mart Nõmme näol oli priima, kelle head ja selget diktsiooni tuleb esiletõsta. Lossikohtu koosseisu kuulusid assessorietna Eduard Lainevool, Mart Anari, Toomas Asu, Meeme Nugin ja Mait Kaaman. Kohtuteenijana nägime Harald Koitlat, kohtukirjutajana Piret Kaamani ja vangivalvuritena Rein Saarnaki ning Enn Kaldjärve. Kokku oli lavategelasi 17 ja tehnilisi tegelasi 7. Näitejuhi kohal oli, teadagi, Harald Viirsalu, dekoraatoriks ja lavapilitide kujundajaks Olev Mikiver, inspitsiendiks Anu Leetna-Sundberg, riietuse ja maskide eest hoolitsejaiks Mariann Tammert-Öreberg j Tiina Leetna-Lönn, ja elektri tehnikuks ins. Hans Pääbo. Lavachituste eest hoolitsesid Alfred Loorents ja Eduard Peanberg.

Madis Laas

Seega kogu "Reigi õpetaja" lavale toomiseks ja sellele ümbruse loomiseks oli mobiliseeritud veerandsada inimest. Ilus näide Lundi eestlaste organiseerimise võimest. Vaatamata, et uuel näitelaval puudus veel eesrii e, ei saganud see 3-e vaatuslise näidendi lavale toomist viies pildis. Esinejate kostüümid olid toodud Malmö linna teatrist. Nendes nägi Tallinna lossikohtu koosseis eriti esinduslik ja ajakohane välja.

Publik jagas lõpuks näitlejatele aplause.

O.V.

EESTI PÄEVALEHT
Estniska Dagbladet
Peatoimetaja Juhan Kokla
Vastutav väljaandja
(ansv. utg.)
Arvi Moor

Toimetus ja talitus:
EESTI MAJAS Stockholmis:
Wallingatan 32, 1 tr.
Postiaadress: Box 667
101 29 Stockholm 1
Telefon 21 84 46

Toimetaja Eskilstunas Jüri Aus
Aadr. Eesti Päevaleht, Box 120,
331 02 Eskilstuna, tel. 016/14 77 72
Tellimispostgiro nr. 15 67 70-0
Kuulutusarvete postgiro 60 59 00-0,
Eesti Päevaleht Förlags AB,
Stockholm

Tellimishinnad:
Aasta ..... kr. 147:-
Termin (4 kuud) ..... kr. 53:-
Kuu ..... kr. 15:-

Väljaandja EESTI PÄEVALEHT FÖRLAGS AB

Trükkija: Eskilstuna-Kurirens Tryckeri AB Eskilstuna 1972

Raadiosaated said armuaega Fulbright võitleb Kremli kasuks

WASHINGTON (VES) Võitluses Radio Free Europe ja Radio Liberty pärast lõppes esimene ning saadetevastase senaatori J. William Fullbrighti (dem., Ark.) kaotusega. Häältе vahekorraga 65:6 vastu otsustas Senat toetust raadiosaadetele jatkata kuni 30. juunini. Raadiosaadete küsimus otsustati seega aga poolikult, ja nüüd algab Kongressis alles tõeline võitlus, kas saateid jatkata või mitte. Nagu hääletustulemustest nähtub, suutis senaator Fullbright endaga kaasa tõmmata vaid peotäie senaatoreid. Fulbrightiga koos hääletasid saadete vastu järgmised senaatorid: Allen J. Ellender (dem., La), Harold E. Hughes (dem., Iowa), Mike Mansfield (dem., Mont.), William Proxmire (dem., Wisc.) ja Stuart Symington (dem., Mo.).

President Nixon oli varem kindel raadiosaadete toetaja, kuid ühenduses Moskva sõidu ettevalmistustega on tema seisukoht hakanud pisut kõikuma, kuna ta kardab, et saadete jatkamine võiks loodetavaid sooje suhteid vene kommunistidega luhta ajada. Mitte ammu tagasi ta ütles, et informatsiooni vaba liikumine Ida ja Lääne vahel on parimaks rahu pandiks, kuid nüüd on ta nagu rohkem äraootaval seisukohal, kuigi mitte ka sõnaselgelt saadete vastu.

Fulbrightile on tulnud nüüd abivägesid Lääne-Saksamaalt kantsler Brandti ja kaheksa äärmiselt pahempoolse sotsiaaldemokraadi näol. Kuna raadiojaamad asuvad Münchenis, tuleb Saksa valitsuselt nõutada iga aasta uus litsents saadete jätkamiseks. Moskva avaldab nüüd Brandtile survet, ähvardades tema Ostpolitikat nurja ajada, kui Brandt lubab raadiosaadetel "nõukogudevastast õõnestustööd" jatkata. Seetõttu, võibolla ka Brandti õhutusel, saatis 8 sotsialisti Nixonile telegrammi, milles raadiosaateid nimetatakse Ostpolitika ja rahu komistuskivideks. Brandti valitsuse nimel teatas Conrad Ahlers omakorda Nixonile, et Saksa valitsus hindab küll nende raadiosaadete tähtsust, kuid ei taha, et nad vähimalgi viisil halvaks suhteid Idaga. Saksa avalikkuses on see seletus tekitanud laialdast pahameelt.

*

Kõnesolevaid Raadiosaateid kuulab Ida-Euroopas umbes 350 milj. inimest. Tuhanded Lääne ajakirjanikud, teadlased ja diplomaadid on kõrgelt hinnanud raadiosaadete tähtsust. Muuhulgas märgitakse, et saated aitavad säilitada ka ikestatud rahvaste rahvuskultuuri, mis on praegu kõikjal suure venestamispoliitika tõttu ohus.

Raadiosaated annavad informatsiooni Läänest ja näitavad kommunistliku propaganda võrgus olevatele elanikele, et läänemaailma inimesed ei ole mingid kapitalistlikud gangsterid, kelle eesmärgiks on nõukogude propaganda järele vaid "sotsialismiaade inimeste orjastamine".

Fulbright ütleb et RFE ja RL saated õhutavad vaenu ja ässitavat idariikide inimesi mässudele. Olles mõjuvõimsa Välissuhete Komitee esimees, kutsus ta ülekuulamisele arvukalt isikuid, et saada tõendeid raadiosaadete "ebameeldivate ja kahjulike" mõjude kohta. Kohalekutsutud tunnistajatest mitte ükski ei tunnistanud saadete vastu, mistõttu Fulbright olsis mingeid tundmatuid üliõpilasi ja raadiospetse raadiosaadete kriitisseerijateks.

Fullbrighti võitlused on kuulsaks saanud juba ka raudeesriide taga ja "Human Eventsi" teatel kutsutakse teda seal nüüd "senaator Fulbrightovitshiks" ja "Moskva sabarakuks Arkansases". Ka Inglismaal on tema võitlused palju tähelepanu äratanud. "The Economist" ütleb, et need kuus senaatorit, kes Fulbrightiga kaasa hääletasid, "töötasid nõukogude valitsuse kasuks".

Londoni "The Sunday Times" ütleb, et nõukogude hirm töe eest on tõeline põhjus, miks seal nõutakse raadiosaadete sulgemist. "Oleks traagiline järeleandmine Lääne poolt, kui see töe hääl suletaks." Hamburgi "Die Welt" ütleb mürgiselt, et "kui nõukogude võim oskaks olla tänalik, ta püstitaks Moskva Punasele väljakule Fullbrighti ausamba".

*

Raadiosaadete kaitsjad ütlevad, et nende saadete tõttu nõukogude omad uudistevahendajad on olnud sunnitud andma oma elanikele teateid, mida nad muidu ei oleks andnud. Kuid saated annavad ka edasi teateid sellest, mis toimub raudeesriide taga.

Näit. RFE oli see, kes teatas maailmale ja ka nõukogude rahvastele vastuhakkudest Poolas 1970. a. detsembris. Vabadusse põgenenud Poola juhtiv ametnik Direcki ütles, et Poola kompartei keskkomitees oli bülletään nendest raadiosaadetest olulisem punkt päevakorras. Tshehhis antakse igal hommikul ajalehtede peatoimetajatele, kõrgematele valitsusametnikele ja kompartei juhtidele ümbrik pealkirjaga "Salajane", mis sisaldab kokkuvõtte eelmise päeva raadiosaadetest.

1968. a. vabadusse põgenenud vene aatomfüüsik Levin ütles, et kui poleks neid raadiosaateid olnud, ta oleks võibolla istunud nõukogude tankis ja aidanud maha nottida tshehhi patrioote. Eksiili asunud nõukogude kirjanik Kuznetsov ütles, et raadiosaadete ärajätmine tähendaks nõukogude opositsiooni lõppu ja vabadusliikumise hävingut.

Raadiosaadete saatus oleneb suurel määral Nixoni külaskäigult Moskvasse, arvab ajakiri "Newsweek". "Human Events" omalt poolt ütleb, et Nixoni poolt võib oodata seoses Moskva külaskäiguga üllatuslikke samme ja ka üllatuslikke järelandmisi.

"N.Y. Sunday News'i" teatel on Nüüd Fulbright üles võtnud ka U.S. Information Agency küsimuse, mille raames töötab muuhulgas ka Ameerika Hääle eestikeelne saade. USIA-ga tekkis senaatoril konflikt, kui see tahtis ameerika TV-s nädiata filmi Tshehhi ülestõusust 1968. Senaator leidis, et 1958. a. seaduse järele USIA ei tohi oma filme näidata USA-s. Fulbright süüdistab USIA-d veel, et see on näidanud N. Liitu mitte monoliitse rahvuse riigina (!), vaid riiki, mis on paljude rahvaste kollektsioon, samuti teinud nõukogude-vastast propagandat seoses Berliini Häbimüüri juubeliga. Esmakordselt, ütleb "Sunday News", võtab nüüd Kongress USIA lähema vaatluse alla.

Auhindu filatelistidele

NEW YORK (VES) — Interpex iga-aastane rahvusvaheline filateella suurnäitus hotell Americanas, New Yorgis, lõppes ja töi eesti filatelistidele hea tunnustuse auhindade näol. Näituse balti osakond, mille üldkorraldajaks oli EFS liige August Veri, sai väga hea hinnangu osaliseks. Nii langes baltlastele 3 hõbeja 4 pronksauhinda Nendest 2 hõbedat sai ins. Eo Vaheri 10-raamiline 160 albumi lehelisele hästi korraldatud ja uurimustega kirjeldatud täielikule eesti postmarkide ja eesti postiajalooga ühenduses olevale kogule. See oli paigutatud eestimustrilistele albumi lehtedele.

Pronksauhinna vääriliseks tunnistati dr. Peter Gleasoni üheraamiline kogu Tartu postiajaloo aineil, mis on väga hea tunnustus suurnäituselt, kus auhinnale pääseda pole kerge. E. Vaheri väljapanek auhinnati hõbeaurahaga balti riikide kohtunike poolt koosseisus R Hämar (eesti), H. Klavins (läti) ja C. Motuzas (leedu).

Kuna näitusel valitseb kahekordne auhindamise süsteem, siis Interpex ametlikud kohtunikud omalt poolt määrasid E. Vaherile teise hõbeauhinna, kui hõbeauhindade klassis kõige paremale väljapanekule Interpexi näitusel.

Üldiselt oli seekordne näitus väga mõjukas. Sellest võttis osa 40 postivalitsust kogu maailmast.

Praegu Fort Lauderdale'is Floridas elunev filatelist Adolph Lell esitas Hollywoodi "Stampede" marginäitusel oma kogu Eesti õhuposti markidest ja kirjadest, mida autasustati kuldaurahaga. Muide oli esitatud Eestist teed alustanud kirju, mida edasi toimetas üle ookeanid õhuleav "Graf Zeppelin".

Inglismaa eestlaste peakoosolek

LONDON (VES) — Inglismaa eestlaste keskorganisatsiooni Inglismaa Eestlaste Ühingu Esindajate Kogu aastakoosolekul 18. märtsil Leicesteri Eesti Majas valiti tagasi keskjuhatuse esimeheks V. Pärtel ja liikmeteks kinnisel häältelusel A. E. Aaviksaar (22 h.), T. Regio (19), H. Linsi (18z-, h. r55-tel (18), A. Ojasoo (17), E. Tarn (15) ja uutena A. Toome (14) ning R. Nurmela (11).

Koosolek kuulas ära ka aruanded kohtadelt tegevuse kohta ja võttis vastu seejärele tegevuskava, milles suurt rõhku asetatakse vabadustöötlusele okup. Eesti eest, eesti kultuuri viljelemisele, noorte kaasatõmbamisele tegevuses jne. Välisvõitluse alal jatkatakes tihedat koostööd Inglismaal Euroopa Sidegrupiga ja Briti-Euroopa Vabadusliiduga ning EIRE-ga ja Balti nõukoguga. Ülemaailmselt ollakse kaasas Ü. E. Kesknõukoguga.

Koosolekul oli kõne all ka E. Päevadele lennu korraldamise küsimus. Sellel alal on kerkinud esile ebameeldivusi. Nimelt on ajal, kus Britis on üle miljoni tööstu, tööandja juures võimata lisa puhkepäevi nõuda. See võib takistada kaasalendu neil, kes soovisid külastada Torontos E. Päevi.

Eesti insener ehitas briti suurtehast

LONDON (EPL) — Põhjapool Newcastlet asuvas Lynemouthi linnas avati pühade eel üks suurimaid alumiiniumitehaseid kogu Inglismaal, mille ehituse viis läbi Kanada alumiiniumikompanii Alcan. Viimase esindajana ja tööstuse ehitamise teostajana viibis avamisel eestlasest elektriinsener Fred Langvee Montrealist, kes selles funktsioonis on viimase kolme aasta jooksul olnud 18 korda Inglismaal.

Dipl. ins. Langvee ülesandeks ehitusel oli vajalike jõuseadmete väljaehitamine ja töö koordineerimine. Praegu kasutab uus tööstus veel elektri-energiana inglise jõujaamade voolu, kuid ehitamisel on oma jõujaam. Alcani laevad toovad Kesk-Ameerikast toormaterjalina alumiinaati mis on valge, pulbritaoline mass ja mida töötatakse ümber elektrolüütilise protsessi teel. Seejuures vajalik elektrienergia võrdub ühe suurlinna elektri tarbete ehk 240 miljonile kilovatile.

Uue tehase osaline käikulaskmine oli vajalik selleks, et Kanada inseneride ja eestööliste kaadrid saaksid praktiliselt välja õpetada inglise insenere ja töölisi. Uues tööstuses leiavad tööd tuhanded inglise töölised.

Ameerika mässulised üliõpilased väsinud

SAN FRANCISCO (MK) — Nii Ameerika Ühendriikides, Saksamaal kui ka mujal läänemaailmas on Mao, samuti Trotski ja uuesti ärganud Stalini mõtete edulajad tegutsenud peamiselt üliõpilaskondades, jäädes tavaliselt väljapoole märkamatuks. Ainult kaasaskäivate protestiaktsioonide ja loosungite järgi võib oletada, kas lektor propageerib Mao, Trotski või neo-Stalini vaateid.

Möödunud aasta lõpul tuli aga USA üliõpilaskondades ilmsiks tüdimus alalistest protestimarssidest ja "sit-in'- idest". Agedale kihutustööle vaatamata ei läinud üliõpilaste enamik radikaalsetega enam kaasa ja varemate tuhandete asemel marssisid ainult kümned, nagu näiteks Californias Berkeley ülikoolis. kus meeleavaldus lennukite emalaeva "Enterprize" vastu esimest korda hoopis luhtus.

Mõned näevad selles vastureaktsiooni, teised aga Lenini põhimõtte "samm tagasi, kaks edasi" esimest faasi.

Vahepeal on aga nii Hiina kui N. Liidu imetlejatele ootamatu võimalus avanenud nende maade külastamiseks. Berkleys kuulutas ülikooli juures tegutsev täiendusülikool välja kursuse kava, mis peetakse Leningradis 26. juunist kuni 24. juulini s.a. See on korraldatud ülikooliõkursusena, nii et osavõtt sellest annab üliõpilasele ilma eksamita automaatselt üheksa punkti. Osavõtjail tuleb sõita oma kulul Londoni, kus toimub kahepäevane eelkursus. Ülejäänud kuu aega kulub Leningradis, kus ülikooli prorektori, abidirektori ja Inturisti nõuniku juhatusel korraldatud kursusel (inglise keeles) õpitakse kommunismi filosoofiat, oktoobri revolutsiooni, Leningradi 900-päevase piiramise ajalugu, tutvutakse vene kirjandusega jne.

Ühing "Oriendi "Sõbrad" San Franciscos korraldab seitsmenädalase õppereisi Hiinasse, mis maksab Kaliforniast Hongkongi ja tagasi 425 dollarit. Reis algab 27. juunil ja kavas on töötamine mõnes kommuunis sotsialistliku mõtteviisi tundmaõppimiseks. Osavõtjad tasuvad Hiinas ülalpidamise kulud, õppemaksu ei ole. Kapitalistlikus stiilis reisijad aga võivad reisibüroode kaudu 1850 dollari eest veeta kahekümne kahest päevast kümme päeva bambuseersiide taga.

Hiina ekskursioon sai teatavak punahiina kirjaniku Jack Cheni loengu ajal Kalifornia ülikoolis 24. veebruaril, kus kõneleja selgitas Mao mõtteid, kultuur-revolutsiooni tähtsust ja Hiina rahuarmastust. Ta laitis lääne liiga mugavat eluviisi, mõistis hukka miljonilise punaväe viibimise Hiina põhjapiiril ja USA üksuste viibimise Taivanil. Ta manitses ka Indiat segamise pärast Pakistani siseasjadesse, kuid vaikis Tiibetist.

FILM RAUKARDINA TAGANT

Veebruari keskel levis teade, et ülikooli kinos näidatakse filmi, mis on Venemaalt salaja välja toodud. Kuna Berkeley on punaste söödamaa, siis oli arvata, et see on mingi propagandatrikk. Rahvast tuli ülikooli kinno murdu kokku. Oli aga tõesti tsenseerimata film Nõukogude Liidu tagamaa viletsusest ja kontrastidest parteiliikmete ja tavaliste kodanike elutasemes. Kommud kinos hakkasid muidugi lärmitsema, aga see tegi kinolistele asja veel selgemaks. Eestist polnud võtteid, küll aga Lätist ja Leedust ja mujalt Vene sisemaalt.

Muide, Berkley linnavolikogu on juba mõnda aega punaste käes, kuid nüüd on linna asjaajamine katastroofi ees ja see on parim õppetund naiivseile inimestele.

Eestlaste elust võiks märkida, et San Francisco 100-miililises ümbruses elab umbes 400 eestlast.

Eesti Vabariigi 54. aastapäeva aktusel oli neist 250! San Francisco eestlased korraldavad iga kuu neljandal teisipäeval "Estonian hour" raadiosaate (60 min.) ja igal teisipäeval saate "Estonian news" (15 min.). Peale eestlaste omavad omakeelseid raadiosaateid veel poolakad, ukrainlased ja tšehhid. Ukrainlastel oli 14. märtsil raadiotund, kus nad kõnelesid Marie Undersit ukraina keeles.

SIIT ja SEALT

- **Lakewoodi lähedal asuva Jacksoni linnanõukogu valimistel on republikaanide kandidaadiks eestlanna Anne Treumuth, kohaliku republikaanse klubi abiesimees.**
- **Lakewoodis tähistas 80-ndat sünnipäeva Juhan Põhjala, end. Näo konstaabel ja Elba abikomissar. USA-s pidas ta naatritsafarmi Massachusettsi osariigis.**
- **Konnectitucti Eesti Seltsi esimeheks USA-s valiti tagasi Vaike Lugus, juhatusse pääsesid Erich Siismets, Hilja Sulev, August Hinnov, Mati Kõiva, Rein Linask ja Ferd. Kool.**
- **Austraalias Hunters Hill'i raekojas, Sydney lähistel, toimunud kunsti aastanäitusel esines noor kunstnik Mihkel Lemits, kes on veel ülikoolis kunsti õppimas. Ta saavutas akvarellis I auhinna, tõjudes sellega tahapoole vanemad kunstnikud. Samas osakonnas esines kahe monotüüpiaga ka tema isa Enn Lemmit.**
- **Lakewoodis USA-s tähistas 70-ndat sünnipäeva tüpograaf Ilmar Ilves, kes kodumaal töötas Tartus "Postimehe" ja "Noor Eesti" ning Tallinnas*"Vaba Maa" trükikodades. USA-s töötas ta pensioneerimiseni eesti trükikojas Estotype Inc.**

Tehke endale mugavaks!

Laske meid kaasa aidata mitmesuguste juriidiliste küsimuste lahendamisel!

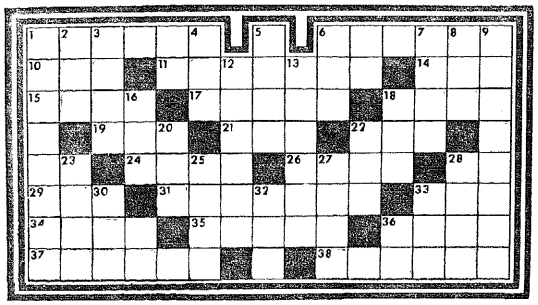
Meie Fond- ja Notariaalosakond võib Teid abistada mitmesuguste majanduslike ja juriidiliste probleemide puhul. Nii nagu

Testamendid
Abieluvaranduse lahutuselepingud
Kinkelepingud
Pärandustombud
Ostulepingud
Kinnisvaratehingud
Ettevõtete loomine
Kokkulepped

Meie juriidilised ja majanduslikud eksperdid seisavad Teie käsutuses mööduka tasu eest.

STOCKHOLMS SPARBANK

Ristsõna 15. Heliloojaid

Paremale: 1 segamini, salkus 6 tuntud Eesti helilooja, eesnime esimene täht ja perekonnanimi 10 tera 11 keerdus, singasongaline 15 Soome kirjanik 15 joogikoht 17 mäejalg (i=j) 18 mehe nimi 19 küla Harjumaal 21 raipesööja lind (rootsikeelne nimetus) 22 käib enda isiku kohta 24 väike metsataim 26 vale (arvamus) 28 kaunvili (om. kääne) 29 igavesti, alati 31 Tshehhi helilooja 33 religioon 34 koera pahameele näitamine 35 hallid (saksa k.) 36 pallimäng hobuse seljas 37 R. Straussi oopera 38 saksa helilooja (1812—1883)

Alla: 1 Soome helilooja 2 auk 3 Eesti helilooja 4 einetas 5 Ungari helilooja Bartoki eesnimi 6 lüh.poisi nimi 7 ebaõige 8 keha 9 osa tuntud vene helilooja nimest (1844—1908) 12 Saksa helilooja 13 tuntud Prantsuse helilooja (1683—1764) 16 Abessiinia tiitel 18 ese 20 mitte taga 22 perekonnapea 23 linn Indias 25 hääldus teatud spordiauto tüüpidele 27 saksa filmitäht (sünd. 1925, Hildegard) 28 pealinn Euroopas 30 tugev tuulepuhang 32 temal 36 poloonium.

Lahendus lihavõtta rists.:
Paremale: 1-A ka 1-C ilmselt 2-A ammu 2-E altai 3-A Uudisleht 4-A nuuks 4-F Asta 5-A ir 5-C me 5-E ii 5-G eks 6-A Miami 6-F atan 7-A ass 7-D BV (Billy Vilder) 7-F ir 7-H in 8-A Itallane 9-A da 9-C imimagu 10-A muna 10-E na 10-G Tom 11-A ukseavaja 12-A nuum 12-E veene 13-A all 13-D iši (=j) 13-G der 14-A deist 14-F na 14-H pa 15-A eliit 15-F iial 16-A Pan 16-D meeles 17-A ülbe 17-E il 17-G alu 18-C ead 18-F laam 19-A isesõitja.

Alla: A-1 Kaunimaid Munadepühi B-1 Amuur C-1 im D-1 luik E-1 massiiv F-1 S.L. (selma Lagerlöf) G-1 et H-1 laht I-1 tita C-3 Dumas F-3 laia G-3 ese D-5 embama H-5 Kain I-5 SN B-6 is G-6 traataeda F-7 ilma I-7 neuma B-8 ta C-8 A E-8 Lihavõtteid C-9 insuliin H-9 go B-11 K. U. (Karlis Ulmanis) E-11 emis F-11 veini H-11 j.n.e. I-12 eral B-13 le H-14 pael D-15 ime G-15 ila B-16 alus F-16 Elli I-16 suma C-17 bee D-18 AS G-18 at H-18 aj.

Kol. F. Olbrei suri Eestis

Kodumaalt saabunud teate järele on Tallinnas 25. märtsil pärast pikka ja rasket haigust surnud iseseisvuseaegne Riigi ringhäälingu direktor kolonel Fred Olbrei, kes 1941 küüditati ja kodumaale tagasi pääses alles 1956.

Fred Olbrei sündis Tallinnas 12. aug. 1893 ja lõpetas seal Aleksandri gymnaasiumi, siirdudes seejärele õppima Moskva ülikooli. 1917. aasta revolutsiooni puhkedes viibis ta Krimmis lennukoolis, kus ta suurte raskustega Eestisse tagasi pääses ning Eesti sõjaväkke astus. Vabariigi valitsus saatis F. Olbrei edasi õppima Prantsusmaale, kus ta lõpetas Toulouse ülikooli diplomeeritud raadioinsenerina.

Eestis oli ta lektoriks Kõrgemas Sõjakoolis Tondil ning Sidepataljoni ülemaks. Eesti raadio asutamisel määrati kol. Olbrei Riigi Ringhäälingu direktoriks. Seda ülesannet täitis ta kuni 1940. aasta Nõukogude okupatsioonini, mil ta asendati sissetoodud venelasega.

Fred Olbrei oli Eesti raadio asutajaks, laiendajaks ja viimistlejaks. Tema juhtimisel laienes raadiovõrk üle Vabariigi territooriumi. Kerkis Türi saatejaam, mis tol ajal oli üheks moodsamaks ja tugevamaks saatjaks Kirde-Euroopas. Tema algatusel toimus ka uue Ringhäälingu hoone ehitamine Kreutzvaldi tänaval, n.n. Politseiaial, mis jäi lõpetamata okupatsiooni tõttu ja milles nüüd asub okupeeritud Eesti ringhääling.

Kol. Olbrei areteerit 1941 kommunistide poolt ja küüditati Siberisse. Alles 1956 lubati tal tagasi tulla kodumaale Siberi orjalaagrist. Oma viimased eluaastad veetis ta koos oma perekonnaga Tallinnas, kus ta töötas röntgeniinsenerina.

Kol. Olbrei omas mitmeid Eesti Vabariigi, kui ka teiste Euroopa riikide teenetemärke ja ordeneid.

Fred Olbreid jäävad leinama abikaasa laste ja lapselastega Tallinnas ning õed ja vennad perekondadega Kanadas ja Austraalias.

Liikumisi läb raudeesriide

Okupeeritud kodumaa teateil viibis Kanadas sugulaste ja Rootsis õe juures Ella Sooväli ning Ameerikas sugulase juures Raimund Kaasik.

Eesti-läti lüürika ja muusikaüritus

Balti instituudi keele ja kirjanduse osakond korraldab laupäeval 15 aprillil algusega kell 14.30 Stockholmis Nafsionaalmuseeumi kontserdisaalis (alumisel korral) eesti ja läti lüürika ja muusika pärastlõuna. Kavas on eesti ja läti luulet rootsikeelses esituses.

Muusikalises osas esitab Senta Möök Kaljo Raiu laule ja Alfred Pisuke Eduard Tubina helitöid, Valdek Jürisoo laulab seeria Harry Olti shillingtrükke Kalju Lepiku sõnadele kogust "Mängumees", läti helilooja ja pianist Andris Vitolins esitab oma helitöid. Konferansjeena toimib Andres Küng ja luuletuste lugemisel on kaastegev peale autorite Siiri Kriisa. Lüürika ja muusika pärastlõunale järgneb Balti instituudi liikmete, eesti, läti ja rootsi kirjanike j.t. koosviibimine muuseumi lähedal Nybrokajen 17 (Draamateatri vastas) asuvas restoranis.

Pääsmete hind lüürika pärastlõunale on kr. 10:-, õppivale noorsoole kr. 5:-. Koosviibimisel tuleb toidu eest tasuda kr. 16:- (koos teeninduse-ga), jooke võib tellida peale selle eri tasu eest. Kohtade arv koosviibimisest osavõtuks on piiratud, sellepärast palub instituudi juhatus kõiki osa võtta soovijaid ennast võimalikult kohe registreerida tel. 20 70 61 või aadressil: Balti Instituut, Box 16 042, 103 21 Stockholm 16.

Kõnealune üritus on mõeldud nii eesti, läti kui rootsi publikule ja on esimene selletaoline Rootsis. Korraldajad jäävad lootma, et kultuurihuvilised kaasmaalased sellest üritusest rohkearvuliselt osa võtavad ja kutsuvad kaasa ka oma rootslastest sõpru ja tuttavaid.

● **Dr. vet. Bruno Vingissaar, kes viibis koos oma abikaasaga USA-s ja Kanadas, saabus tagasi oma elukohta Mikkelis, Soomes.**

DIORI MOESHOW STOCKHOLMIS

Suvine pikk õhtukleit oraanzhide ja kollaste japaanlike krüsanteemide-mustrilisest organzast volangilise oraanzh sifoosalliga. Paremal: "Suurrätimustris" nertsnaha tükkidest kasukas. Diori modellid.

Kõige hallimal, lumelõrtsi-röskel aprillikuu kesknädalal tuli meie pealinna tõelise kevadpuhanguna Christian Diori moemaja Pariisist ja näitas oma värvikauneid kevadmodelle Stockholmi raekoja sinises saalis 1.300-pealisele publikule, rõhuvas enamuses muidugi õrnem sugu, eesotsas printsess Christinaga.

Kaksteist nukunäoga ja tänavu moepäraselt siledate ja väikeste soengutega mannekeeni näitasid ligikaudu 125 modelli, kus oli riietust teismelistele "Miss Dior" kollektsioonist, väga huvitavalt töödeldud kasukaid ja kõrgelklassilist Haute Couture'i kostüümide, mantlite, püksdresside ja õhtukleitide näol.

Kõik juurdekuuluvad lisandid, ilmatu suured kübarad, paksu tallaga sandaalid, ehted, sallid ja isegi make-up ning päikeseprillid olid Diori omad tooted, mis näitab kui suureks kogu ettevõte aastate jooksul on paisunud. Kahe aasta eest alustas firma ka meeste riietusega, kusjuures Pariisis avati äri "Monsieur", kus tehakse ainult meeste riideid ja kingi.

Teatavasti alustas Christian Dior, veidi Hitchcocki välimusega tüsedavõitu moejoonestaja, oma võidukäiku a. 1947 luues äärmiselt naiseliku "New Looki", mida iseloomustas pikk seelik ja taljes istuv lühike jakk. Dior suri oma kuulsuse tipul a. 1957. Nüüd juhib juba 21 aastat firmat Marc Bohan, pärast seda kui Chr. Diori kunstiliste ideede pärija noor Yves Saint-Laurent iseseisva firma asutas. Bohan suureks eeliseks on, et ka kõik tema fataasiaküllasemad tualetid, näiteks peeglikildudega tikitud valged õhtukleidid, et muutu kunagi grotskseks vaid jäävad mõistlikuse piiridesse.

Eriti huvitav oli näha Diori kasukate kollektsiooni, mis küll kevadmoe estiamisel nagu ei olnud omal kohal, ent paelusid ometi huvitava lõike, naha- ja mustrikombinatsioonide poolest. Lõikelt olid kasukad allapoole laienevad n.n. "trapetsi" modellid. Päris põnev oli diagonaalses shotiruutu mustria nertskasukas, milleks oli kasutatud kohvipruune, beezh, valgeid ja musti nerstnaha tükke otse imelise korrapärasesega. Eemalt vaadatuna näis kasukas pahsust villasest suurräti riidest tehtud olevat. Teine huvitav "laptiud" modell oli süsimust maleruutumustris kasukas, mille "ruudud" olid laisaba, karakulli ja piibrinaha tükid musta nertsääristusega. Samamoodi olid kombineeritud täpilised kasusnahad, näiteks ozelot, leopard, jaaguar, ja must nerts. Mustast vene hermeliinist oli töödeldud terve õhtukostüüm pikkadest pükstest ja höberebase kraega jakist. Kasukaid apolodeeriti eriti tugevasti.

Kleitide peale üle minnes tuleks mainida Diori uut moodust lõigata oma modellid diagonaalselt jooksva lõime järgi. See annab kloshh-seelikutele ilusa langevuse ja rõhutab piha saledust. Enamikus olidki kleidid just printsess-lõikelised, kusjuures kleidi alläärt, mis lõppes põlvejoonel, ilusas volang. Viimane on üldse tähtis detail. Nii on kõik pikad sallid, mis kuuluvad õhuliste suvekleitide juurde äärestatud väikese volangiga; volangidest on moodustatud käised ja kraed. Teine tähtis detailj on plissee. Oli rohkeid üleni polisseeritud kleite või siis pliissee lehvikutaoliste osadena siledatel seelikutel. Õhulistest materjalidest nägi palju sifoone, georgette'i, organdit, organzat ja krepp de chine. Nendest riidematerjalidest olid isegi suvised püksdressid. Püksid on väga laiad, mida nüüd ka uues meeste moes. Samast riidest kleidi ja mantlid komplleedeks tarvitab Dior ka shantungsiidi. Värvidest oli kõige rohkem muidugi tumesinist, punast ja valget, aga ka roosamanna-roosat ja tugevat pär naõie rohelist. Enamisti ilmusid mannekeenid poodiumile paariviisi, kandes peaaegu samu modelle, ent erivärves ja erisuguste detailidega. Mustritest olid esikohal muidugi suured lilleõied ja värvirõõmsad shotiruudud isegi õhulistel riidesortidel, nagu sifoon.

Toredad olid hästi suured meremeeste südvesterid ja pehmed õlgadeni ulatuvad beretid mannekeenide peas, sageli samast riidest kui kleit. Ilma kübarateta esinesid nad imelihsate, hästi peadligi kammitud paazhivõi baleriinisoengutega väikese sõlmega kuklas. Hämmastav oli ka nende äärmiselt nukulik jumestus: kirsipunased justkui lakitud huuled, punased põsenukuid, sinised silmalaud ja peaaegu nähtamatud hallikas-beezhid kulmutriibud. Allapoole kulmukaari silmalaugudeni oli jumestus aga roosakaspunane!

Õhtukleitide osas silmasime jällegi tohkesti pliseeritud laiu seelikuid, säravaid ripatstikandeid hõbedas ja kullas, mis eriti ühel tulipunasel modellil meenutasid vanamoelise lambivarju ripatseid. Kaks valgest siidiorgandist peeglikildudega ülekulvatud ja kaunult tikitud lihtsalõikelist ballikleiti jurdekuuluva pika valge volangilise salliga kutsusid esile publiku imetluse kestva apaluisi näol. Lootkem vaid, et sätendavad peeglikillud ei sihvakale kandjale ega Diori moemajale ei too seistse aastat õnnetust vaid ikka ainult edu ja õnne järgenevatel hooaegadel. Kuigi enamik nähtust tavalisele naisele jäävad kättesaamata unelmaks on siiski tore, et tänapäeval, mil toorusja labasus kuulub igapäevaste eluavalduste juurde, võime veel näha nii palju meisterlikku püüdmist naise ilu ja elegantsuse heaks. Mis sellest, et lahkud moerevüült võitmata ühtki väljaloositud Diori parfüümipudelit, tõelise "halli varesena".

KARIN SAARSEN

Kartlused alusetud

WASHINGTON (VES) — Kesk-New Jerseys tegutseb aktiivselt poliitilisel alal Argo Kursi esimehcks olles Eesti-Ameerika Republikanide Klubi. Huvitudes poliitilistest küsimustest eriti N. Venemaa poolt organiseeritud ja Soomel korraldada "kästud" julgeoleku konverentsist, saatis klubi 13. veebruaril president R. Nixonile kirja, pärides selles presidendi seisukohta Balti vabariikide, Eesti, Läti ja Leedu vägivaldse N. Liitu inkorporeerimise küsimuses, millist USA senini pole tunnustanud.

Kirjas paluti presidendilt kinnitust, et USA valitsus oma seisukohta ei muuda president R. Nixoni ametisoleku ajal.

Kirjale saadi Valgest Majast vastus, mis dateeritud 23 veebruari kuupäevaga. Selle saatis presidendi ülesandel J. F. Lehman, kes on Riikliku Julgeoleku Nõukogus "Senior Staff Member". Ta kirjutab:

Teie 14. veebruaril presidendile saadetud kiri, mis käsitab kavandatud Euroopa julgeoleku konverentsi, on antud mulle vastamiseks.

Küsimused, millised teie oma kirjas käsitate, on alusetud. Teie võite olla kindlad, et mingit muudatust USA poliitikas teid huvitavas küsimuses üles ei kerki. Meil on heameel, et saame teile selles küsimuses meie arvamised avaldada.

Prof. L. Vaska Stockholmis

USA Clarksoni tehnikaülikooli keemia professor Lauri Vaska Potsdamist USA-st viibib praegu Rootsis lühiaegsel külaskäigul, et tutvuda siinsete keemia-institutsioonidega.

Pühadejärgsel nädalal oli ette nähtud loengud Stokholmis. Keskpädalal 5. aprillil kell 10.15 kõneles professor Vaska Tehnikaülikoolis, "Hapnikku-kandvaist sünteetilistest metall-kompleksidest". Oma ettekandes püüdutas ta ka oma uurimistööd hemoglobiinimudeli alal. Teatavasti üks säärane keemiline ühend on ristitud avastaja järele Vaska-compounduks.

Kesknädalal 5. aprillil oli Lauri Vaskal loeng Stokholmi ülikooli keemia instituudis Frescatis teemal "Struktuur, reaktiviteet ja katalüütilised omadused metall-kompleksidel". Viimane loeng Rootsis toimus prof Vaskal neljapäeval 6-ndal aprillil kl. 15 Pinnakeemia Instituudis kus ta kõneles teemal "Lahuste homogeenne katalüüs metallkompleksiide abil". Selles loengus puudutas eesti teadlane oma uurimusi olefiinide küllastamisest vesinikuga ja teistest sarnastest reaktsioonidest.

● **Näitleja Maie Suurallik, kes pidi Kanadas kaasa mängima Tshehhovi "Kolmes ões" teatas, et ta peab osast loobuma, kuna näidend nõuab tema lavalolemist igas vaatuses ja püsib teatri kavas 3 nädalat, etendustega igal õhtul ja 2 matineega nädalas. Arstid ei luba Maie Suuralliku aga nii pingutada. Teatri direktor saatis näitlejale kirja kahetsuse avaldamisega ja avaldas lootust, et Maie Suurallik saab teatris esineda mõnes füüsiliselt vähempingutavas osas.**

TRAGÖÖDIA LÄÄNEMEREL 1945:

Eestlanna elas üle maailma suurima laevahuku 9000 inimese uppumisega

(VE) — Möödunud aastal ilmunud Voldemar Mettuse memuaarteos "Soovimata külalised" käsitab ühes lühipeatükis saksa reisiauriku "Wilhel Gustloffi" hukkumist, tuues ära Buenos Aires'e saksakeelse päevalehe teate (27.3.50), millel oli pealkirjaks "Suurim tragöödia meresöidu ajaloos". Ta tsiteerib sellest: "Raadio Moskva teatas 1. veebruaril 1945: "Öösl 30. vastu 31. jaanuari uputas üks meie allveelaev Läänemeres Kdf-laeva "Wilhelm Gustloffi", mille pardal oli 12.000 hästrelvastatud sõdurit."

Ajaleht omalt poolt kommenteerib, et kui teate esimene pool vastab tõele, siis teine pool oli ebatäpne.

"Wilhelm Gustloff" sõitis laatsarettlaevana ja selle pardal oli 6500 põgenikku, suuremalt osalt naised, lapsed ja haavatud. Edasi kurdab ajaleht, et kuigi viis aastat on möödunud, pole maailm seda juhtumit veel teatavaks võtnud ja annab andmeid, mis ta autorile enesetegi olid ilmselt ebaselged.

Viis aastat hiljem avaldab teine Argentiinas ilmuv saksakeelne ajaleht uue kirjutuse laeva hukkamisnikust mitmest numbrist läbikäiva joonealusena, ühe pääsenud laevaohvitseri kirjeldusena.

1955. a. tõstetakse 25.000-tonnine laevavrakk merepõhjast üles, kusjuures laeva sisemuses oli mitu tuhat laipa. 1960. a. tehti film "Öö langes Gotenhafenile" laeva hukkumise teemal, mile kohta öeldi, et selles saavutati saksa filmitehnikas enneolematu realismitunnetus.

TAGASIHOIDLIKUD KIRJELDUSED AJAKIRJANDUSES

Kui tolleaegne ajakirjanik kurdab, et maailm pole seda tohutu suurt õnnetust veel tahtnud teatavaks võtta, siis näib, et just 1971. a. on see teadmine mõnevõrra suurenenud. "Toronto Daily Star" avaldas oma nädalalõpu ajakirjas mõnekümnerealise loo. Kuid hoopis ulevaatlikum ja ehk ka seniseist täielikum oli USA nädalalehe "National Enquirer'i" kirjutus, kus pastor Webb Garrison annab hukkumisest kolmeveerulise ülevaate koos laeva pildiga.

Tema andmeil uppus 30. jaan. 1945 25.484-tonnine "Wilhelm Gustloff" Danzigi lahe jäisesse voogudesse, kusjuures ükski laev ajaloo jooksul polnud nii palju inimesi enesega kaasa viinud, kuna sel õnnetusel 4—9000 kaotasid oma elu.

Ometi II maailmasõja lõppvõitluste uudised varjutasid selle kohutava tragöödia, nii et sellest vaid paat lühiteadet ja needki suure hilinemisega päevauudistes edasi anti.

Laeva kasutamise küsimus tuli sunnitult päevakorrale, kui venelased 11. jaan. 1945 vallutasid Varssavi misjärgi osutus vajalikuks väeosade suurema ulatusega evakueerimine, et päästa neid ümberhaaramise ohust. Hitler ise, nõupidamisel merejõudude ülema admiral K. Dönitziga nõustus 22. jaan. kasutama laevu põgenike evakueerimiseks, mis polnud vajalikud otseseiks strateegilisiks operatsioonideks. Nende, põgenike veoks määratud laevade hulgas oli ka vördlemisi uues reisilaev "Wilhelm Gustloff, mis just enne sõja puhkemist 1938. a. vette lasti ja hiljem väeosade transportlaevaks ümber ehitati.

Jaanuari viimasel nädalal oli olukord Poolas olevaile saksa üksusile kriitiline. Arvukas allveelaevade ehitusmeeskondade saatus jäänuks küsitavaks, kui neid ei saaks evakueerida üle mere. Sinna liideti veel ka allveelaevade baasimeeskonnad.

TUHANDED PÕGENIKUD LAEVA PARDAL

30. jaan. hilisõhtuks oli laeva laadimine lõpetatud. Lisaks 3700-le allveelaevade meeskondadele ja ehituskondade töötajaile, oli laeval veel tuhandeid põgenikke Ida-Saksamaalt.

Pärast seda kui laev oli kaks tundi sõitnud Gotenhafenist lääande, sai "Wilhelm Gustloff" torpeedotabamuse ühelt vene allveelaevalt.

Väljaarvatud lühike Moskva raadio teade, polnud muu maailma juhtumist teadlik. Alles 18. veebr. sai välismaailma seda teada Soome raadio kaudu, kus räägiti laeva uputamisest, ilma et oleks antud muid detaile kui märgiti hukkunute arvuna "umbes 7700".

20. veebr. Stokholmi päevaleht "Svenska Dagbladet" teatas, et see hukkumisele määratud veesöiduk, mis oli täispakitud umbes 10.000 isikuga, viis kaasa kõik teised, väljaarvatud 950 pääsenut.

Kolm lühikest teadet ilmusid 19. ja 21. veebr. "New York Times'is". Ükski muu ajaleht ega -kiri ei avaldanud juhtumist midagi.

Kuna ajalehed alles suure hilinemisega andsid uudise edasi, siis "Guinness Book of World Records" annabki ebaõigesti laeva hukkumisajaks 18. veebr. Selle juures on uppunute arvuks antud ainult 4120. Ka siis kui viimane arv on aktsepteeritav, jääb ometi fakt, et see tegelikult tundmatu ja teadaolematu "Wilhelm Gustloff" viis merepõhja peagu kolm korda enam kui suure kuulsuse saanud "Titanic". Sellist tähelepanematust võis tingida sõjaolukord, kus inimväärtusel polnud enam mingit suurust.

PÄÄSENUD EESTLANE JUTUSTAB

Laevaõnnetuse, mille praegusel jaanuarilõpul on omaette aastapäev, elas üle ka eestlanna Jutta Pajos, kes järgnevalt jutustab talle igaveseks meeldejäänud traagilisest sündmusest järgmist:

1944. a. sügisel Eestisse tunginud uute vallutusvägede ees valisin kodumaalt lahkumise. Kuna mul muid võimalusi polnud, oli ainus tee Saksamaale minek. Mind määrati koos töökaaslastega aurikule "Moero".

Kui aga sadamas laeva juures oli-me sissepääsu ootamas, sai laevale vastu- võetavate ar määrati järgmisele laevale. Tundsin väga suurt valu kodumaalt lahkudes, veel sadamas olles nägin kui Toompeale kerkis Eesti lipp üles, aga jäi lehvima ainult lühikeseks ajaks. Tallinna reidil olles aga olin pealtvaatajaks kuidas linna jälle pommitati. Jõudsin mulle määratud laeval aga õnnelikult Gotenhafenisse.

Töötasin edasi seal samas Wetterfahrteni einelauas nagu Tallinaski kuni jaanuarini 1945. Kui aga venelane tungis Danzigi poole pandi meie koosseis rongile, et eemalduda lähenevate sõjasündmuste eest.

Olime rongis olles oodanud juba öö ja päeva, aga siis öeldi, et ronge enam ei lähe ja meile anti korraldus sadamasse minekuks kus aurik "Wilhelm Gustloff" meid ootavat.

Pidime kõik oma suuremad pakid maha jätma ja kaasa võtma ainult niipalju kui käeotsas saime kanda.

MAGAME PÄÄSTEVESTIDES

Oli talvine pakaseilm. Paks lumi ulatus peagu põlvini ja vesi mis lainetehärjult kaile pritsis, jäätus silmapilkselt. Laeval oli laadimine juba peagu lõpule jõudmas kui ma oma kaaslastega, saksa -tütarlastega, laevale jõudsin.

See oli väga ilus laev. Siseehitus eriti viimistletud ja kaunis, põrandad kaetud vaipadega ja seinad peeglitega ilustatud. Saime laeval veel õhtusööki ja meile anti teada kuhu keegi on määratud, sest sakslaste organiseerimisvõme töötas veel suurepärase ettenägelikkusega. Mind oli määratud kuhugi allapoolsesse kajutisse, aga kuna mu ainsad tuttavad olid saksa tüdrukud, siis vahetasin ühe mehega ja sain omale koha kõrgemal dekil olevasse kajutisse teiste tüdrukute juurde.

Siis oligi õhtu juba pimenenud ja me valä mistusime puhkamaminekuks. Juba enne laevaleasumist oli igale antud päästevest ja see kästi koha ümber panna. Nii ma siis lamasingi voodil oma pikas villases kleidis, ujumisvest ümber.

LAEV KALDUB KÜLJELE

Kui olime umbes paar tundi sõitnud, kuulsin kuidas laeva rannapoolsel küljel käis kolm korda imelik hääl: tsuhh-tsuhh-tsuhh' omapärase heleda kajaga. Kohe vajus ka laev kallakule ja tuled kustusid. Jõudsime kiireit ütles, aitasime üksteisel riietuda. Võtsin ujumisvesti seljast, panin palitu selga ja siis ujumisvesti jälle tagasi. Lahkusime kajutist kõiki oma asju sinna jättes.

Kuid laev oli selle lühikese ajaga juba palju enam kallakule vajunud.

Ilm oli ikka jäiselt külm. Veepritsmed mis laevale sattusid, külmusid ja muutsid põrandad libedaks.

Sain reelingust kinni ja siis oli laev veelgi enam kallakule vajunud ja vajus üha enam. Mu kaaslased nägid all päästepaati ja hüppasid vette, kuid mina hoidsin aga kramplikult reelingust kinni. Rippusid selle küljes, tundsin et mul polnud mõtet kuhugi minna, sest pääsemiseks polnud lootust ja isegi ujuda ma ei osanud. Jalad libisesid jäält lahti ja ainult käte abil rippusin reelingu küljes.

LAINED VAJUSID ÜLE LAEVA

Korraga kuuldus laeva teisest otsast suur naiste ja laste kisa. Pöörasin oma näo sinna poole ja — nägin kui lained vajusid üle vetteupuva laeva. Samal hetkel olin ma ise ka vees.

Siis veeti mind alla veesügavusse ja seal nagu löödi mu käed reelingust lahti ja pihku jäi hetkeks mingi vaier või mastiots, kuid seegi oli peagi käest lahti. Olin vee all, suud-silmad vett täis.

Ainult möte näis nagu kiirustavat, et peaks kõik järgidavõiv vaid hästi kiirelt juhtuma, et surma oleks kiire. Kogu olemine oli täis piina ja vaeva, aga kartsin et see tunne võiks surmaeel veelgi suuremaks ja valusamaks muutuda.

Kuid siis tõusin aga ujumisvesti abil korraga veepinnale. See kihas paljude inimeste peadest. Mu ligidusses oli väike parveke, kus kaks inimest olid juba end suutnud peale asetada.

Võtsin sellest kahe käega kinni, aga külm oli nii kõva, et üks käsi langes jõuetult ära ja teine jäi veel kinni klammerduma. Rippudes vaatasin seljataha ja nägin sealt üht päästepaati, keerasin end veel nagu viimase jõuga ümber ja haarasin teise käega päästepaadi servast. Hoidsin sellest kinni kuni mind sisse tõmmati. Kõik paadisolijad karjusime ühest suust: Hilfe. Hilfe! aga ükski abikstulnud paatidest ei juhtunud maid märkama. Ootasime niiviisi kolmveerand, võibolla isegi tund aega.

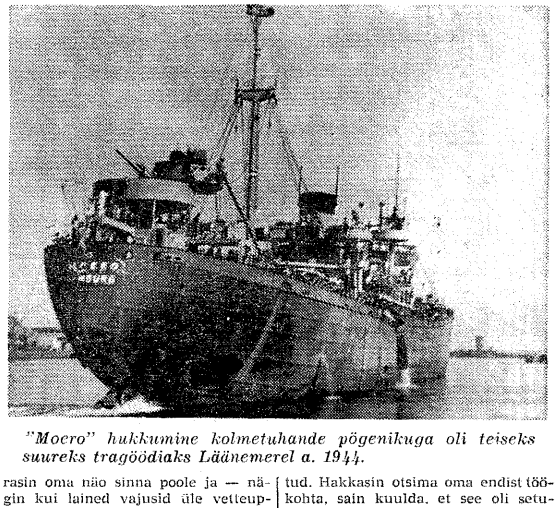
INIMESED SURID PAADIS

Märgade inimeste paati tõmbamisega oli paati tulnud ka rohkesti vett. Jalad jäid külma vette. Osa inimestest, kes külmunuina olid paadis koha leidnud, surid ja jäid lamama paadi põhja. Poolsurnute korisemist kostis mitmelt poolt. Olin ise ka nii valmis minekuks, et enam ei jaksanud karjuda "Hilfe" hüüetki teistega koos. Jalad olid külmunud, ei tunnudki neid enam, ja peagi nad ei kannudki mind enam ja ma langesin õhe surnu peale. Jäin sinna lõtsivajununa istukile.

Just siis sel lootusetuse hetkel juhtis üks päästelaev oma tule meie ja päästis meid külmumisest.

Meid viidi laevale, lõigati ujumisvesti pealad ja võeti märjad riided seljast. Anti kõigile ühest tükist nahast "overallid" selga, viidi masinaruumi restide peale soojenema kus anti süüa ja pakuti elustavat napsi. See päästelaev oli üks miinitraaler ja viis meid kõiki Seinemündesse, kus meid anti arstikule kontrollile.

Vaatamata, et olin palju külmetanud, minult siiski mingit viga ei leitud. Hakkasin otsima oma endist töökohta, sain kuulda, et see oli setunud Rügenilekuhu juba osa koosseisust oli varem viidud. Nii viidi mindki sinna. Seal siis liikusid kuulduses ka minu poolt läbitehtud laevaõnnetusest, kus räägiti, et laeval oli olnud 7000 inimest, kellest oli päästetud ainult 100. Kui aga Rügenile jõudsin, leidsin sealt eest selle suurema paki, mis mul oli Gotenhagenis rongile jäänud. See oli juba aegsasti saarele jõudnud, aga keegi ei olevat teadnud sellega midagi teha, kuna mind arvati laevaõnnetusel hukkunuks.

"Moero" hukkumine kolmetuhande põgenikuga oli teiseks suureks tragöödiaks Läänemerel a. 1944.

KARTUS MERE VASTU JÄI VERRE

Nii ma siis jäin õnnetusest ehmununa ja kannatatuna elama, ainsaks töendiks miinitraaleri juhtkonna poolt antud tunnistus, mis mu ainsa isikut töendava vahendina jäigi kuni kord Saksamaalt pääsesin.

Aga mu merereisid polnud veel lõppenud. Enne sõjalõppu tuli ka Rügenilt põgeneda.

Venelane oli veel vaid mõned kilomeetrid Swinemündest ja lahingukära kostis ka saarele. Meid viidi Sassnitzi varemeisse pommitatud linna, kus siiski veel laev ootas ja sõitsime sealt otse Kopenhaagenisse.

Olin saarel olnud väga õnnetu, ma ei võinud ühtki veekogu näha, ilma et "kanaihu" oleks peale tulnud. Rügenilt lahkudes aga kordus kõik jälle, ma ei suutnud nagu enam vastu pidada. Olime laeva lastiruumis. Äkki kostis hirmuäratav mürin — ja mina olin nagu keravälk laevalael. Leavamehed olid miini märganud ja ankrukett oli kolinat tekitanud. Kartus oli nii verre kasvanud.

Meid Kopenhaagenisse jõudes lõppes just sõda (8. mail). Saime seal olla paar nädalat Punase Risti hoola all, siis tuli käsk et saksa laevad peavad Taanist lahkuma.

Läksime sealt Kieli, mis oli inglise tsooniks. Mind paigutati ühe saksa taluniku juurde ja seal siis kõik kannatused näisid välja löövat ja ma jäin neerudega haigeks, ühe vana saksa arsti abil paigutati mind aleviku haiglasse, kust alles enne jõulu tervena välja sain. Lahkete saksa talunike abiga hakkasin jälle kosuma ja tervenema, kuni tuli laagreisse koondamine. Pärast mitmed laagris asumist võimaldus. Inglismaale majateenijaks minek. Kuid kartus mere vastu on alati verre jäänud, unustamatu on ikka veel öö Läänemerel, mis mind nagu merepõhja viis, et uuesti elavaks saada.

Sp

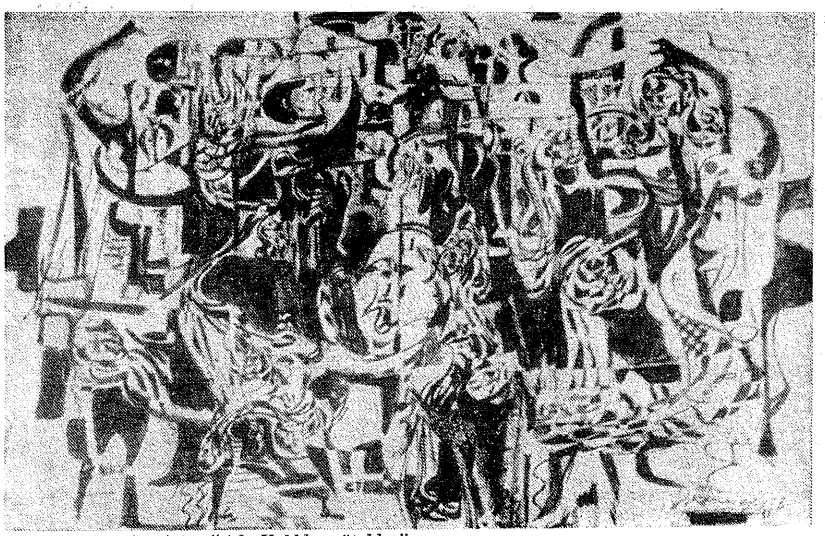
Võru riiuleid Londonisse

Samal ajal kui Võru, Taru ja Tallinna ajalehtedes lugejatekirjades ja följetonides kurjustatakse, et elanikkonnal on suuri raskusi kvaliteetse mööbli ostmisega, — mida lihtsalt müügil ei ole, — avaldas Tallinna venekeelne päevaleht "Sovjetskaja Estonia" ühes veebruarikuu numbris esimesel leheküljel pika kirjutise eesti kvaliteet-mööbli väljaveost "teistesse maadele. Viimaste all nimetati Ginea vabariiki Aafrikas ja Ungarit, Poolat ja Inglismaad.

Neljaveerulises kirjutises on vaatluse alla võetud kohalik mööblitööstus, mis kolme-aastase tegevuse kestel on kujunenud Võru edukamaks tööstuseks — pärast seda, kui ettevõte sai 1970 üleliidulisel hinnangul Punalipu-auhinna osaliseks. Peatudes Võru mööblitööstuse välisekspordi juures, märgib ajaleht, et mullu on Võrust Ungarisse saadetud 309 komplekti magamistoamööblit, Inglismaale 250 kokkupandavat raamaturiiulit, Gineasse ja Poolasse magamistoa kokkupandavaid kappe, mitmesuguseid istmeid jne. Käesoleval aastal on aga Võru mööblitööstus kohustatud saatma Inglismaale, Londonisse 1000 raamaturiiulit, kuna need on mööblitööstuse hinnatavamaks artikliks.

● Eesti Vabaduslaste Kogu Kanadas valis oma peakoosolekul uueks esimeheks adv. Mart Tarumi.

Elmar Kitse joonistus "Ado Vabble mõteldes".

ENDEL KÖKS:

Ühe kollegi lahkumisel "Kunst elab üle võimumehed"

"Elmar Kits suri 24 märtsil Tartus", kolleegi hääl, kes neid sõnu telefonis ütles, kõlas tumedana ja sumbutatuna," poeg helistas mulle just Tartust ja ütles, et matmine on reedel. Elmar oli vildud haiglasse juba paari nädala eest — meelemöistuseta olekus."

Oli teada, et Elmar Kits kannatas parandamatu haiguse käes ja et tema surm oli ainult aja küsimus. Sellise paratamatuse ees tunduvad kõik mõtted ja kaastundesõnad tühiseina ja asjatuina, aga ometi — ta oli inimene meie seast, samast tüvest, ta jagas meie elu neil aastail Pallases, jagas meie otsinguid, lootusi, pettumusi ja saavutusi. Ta oli meie sõber. Ta austas meiega koos õpetajaid-professoreid, allus nende nõutud töödistsipliinile ja tegi meiega koos rõõmsaid boheemlaslikke ulakusi.

Elmar Kits oli mitmekülgne talent; maalimise kõrval käis ta viiulikunstnik Evald Turgani juures viiulimängu õppimas, luges filosoofilisi teoseid ja oli suveti koos ülikooli uurijatega etnograafilistel töödel. Pallasesse astus ta 1935. a. ja lõpetas selle prof. Ado Vabbe õpilasena rekordilise kiirusega — nelja aastaga, tavalise kuue aasta asemel.

Juba tema esimestes töödes kunstiõpilasena ilmnes erakordne talent: joonistamine ja maalimine oli talle nagu sisse sündinud ja läks tema käe all kiiresti ja kergesti. Arutasime tihti, et kas põlvest-põlve kanduv käsitöö-traditsioon kunangi ei kulmineeru ühes sugukonna liikmes kunstiliseks loominguks — ja Elmar Kitse isa oli ka käsitööline, müürisepp Tartus.

Elmar Kitse kujunemisele oli tähtis aeg, mil ta oli kunstnik Aleksander Bergaman-Vadile abiliseks suuremõõtmelise maali "Eesti lipu sünd" maalimisel, mis toimus EÜs-i tellimusena. Peale maali (mis tol ajal oli monumentaalseimaks teoseks Eesti maalikunstis), valimist, ilmus Elmar Kits tagasi ateljeesse, osutades heledat koloriiti ja vardilikult luhikest impressionistlikku pintslitõmmet.

See käsitusviis jäi talle omaseks pikemaks ajaks, kusjuures lisaks tuli huvi Pierre Bonnardi ja Poincelet' pildikontseptsiooni ja maalitehnika vastu. Sellelt järelimpressionistlikult pinnalt lähtudes, võttis ta osalt üle ka nende temaatika, maalides lilli, interiööre ja maastikke, kuid juba üsna pea jõudis tunnetusele, et maalilikkus ei olene mitte objektist ja esitas paar maalingut mudaseist jõekaldaist ja poriseist põllukraavidest mille värvid olid põnevamad kui kõige säravamail lilleõitel.

See tugev ja avar talent oli astumas teiste Eesti Vabariigis ettevalmistuse ja hariduse saanud kunstnike kõrvale, kui puhkes sõda ja selselga kaasunud saatustiined sündmused sundisid arengu ja inimeste elud hoopis võõrastele suundadele. Oleks vale vaikida sellest, et Elmar Kits on maalinud põliitilisi teoseid — ta on pidanud neid tegema. Kuid nende kõrval tõusevad olulistene esile hoopis teised teosed, nagu rida portreid Eesti haritlasist: H. Riikoja, J. V. Veski, E. Turgan, Ella Kudu-Lukk, J. Köleri ja Fr. R. Kreutzwaldi kaksikportree, A.H. Tammsaare jt.

Elmar Kits oli abielus maalikunstnik Linda Kits-Mägiga ja neil oli poeg Sebastian, kellest on saanud muusik, ning tütar Saskia, kellest on saanud rakenduskunstnik. Ka oma abikaasat ning lapsi on kunstnik mitmel puhul maalinud sügava hingestatuse ja peene sensitiivsusega, nende kõrval veel palju teisigi, näitlejaid, kunstnikke ja muusikuid.

Läänemaailma ei pääsenud Kits kunagi, küll on ta aga teinud reise Armeeniasse (1946), Kesk-Aasiasse (1947) ja Karjalasse (1955), mida seaise kombe järele nimetatakse "loominguliseks komandeeringuiks." Neil komandeeringul loodud teoseist vaatab vastu see, mida kunstnik õieti juba Pallases oskas, juurde on tulnud suurem oskus ning rutiin, ja on näha, et ta on olnud eemal sellest arengust, mille on vahepeal läbi teinud läänemaailma kunst.

Neid ridu kirjutades olen ma tänulik Arno Vihalemmale, kes mind õhutas muretema ja saatma Elmar Kitsele tema 50-daks sünnipäevaks UNESCO poolt kirjastatud teose "Thousand Paintings", kuna mulle tundub, et selle ajast peale Elmar Kits hakkas esitama teoseid, mis radikaalselt erinesid tema senisest loomingust, mida ikkagi oli nähtud mahtuvana sotsialistliku realismi raamidesse. Figuurid muutusid kubistlikule analüüsile alluvaiks, pinnad muutusid läbinähtavaiks ja on tahtmine oletada, et see kõik aitas sealset kunstiloomingut ümberorienteeruda kunstilisemale pinnale.

Elmar Kitsele on antud mitmeid preemaiid ja aunimetusi, 1959, ilmus Voldemar Ermilt monograafia tema loomingu kohta, kuid ei ole teada, kuhu muuseumidesse tema teoseid on omandatud. Elmar Kits oli mees keda palju ei saadud paenutada. Ja oleks hea, kui vähemalt ta omaksed saaksid teada, et kuigi meie teed on kõinud eraldi, siis teame, et see ie olenenud temast ja me oleme tänulikud selle aja eest, mil olime koos ükstesit kujundamas ja mõjutamas. Elmar Kitse looming elab veel kuau peale seda kui kõik võimumehed on unustatud.

ENDEL KKÖS

Johann Naha:

Meenutagem E.Päevadel eestlaste saavutusi

Münchenis elnuev kunstnik Johann Naha, reageerides Artur Adsoni artiklile, milles tehti ettepanekuid ülemaailmsete Eesti Päevade täiendamiseks kultuurilises osas, tuleb alljärgnevas välja veel ühe ettepanekuga: tutvustada neid eestlasi, kes on midagi erilist saavutanud või kaugele jõudnud. J. Naha kirjutab:

— Teie lgp. lehes 15.3.72-st ilmunud A. Adsoni artiklile "See, mida oleks veel vaja ülemaailmsetel E. Peävadel", kus ta esitab tervitatavaid mõtteid E. Päevade programmi laiendamiseks, oleks veel lisandada mõningaid olulisi andmeid kultuurilisel ja tehnilisel alal tegutsevate pagulaseestlaste kohta. Toronto näituse külastajatele — nii võõrastele kui omadele — annaks nad huvitava ülevaate nende isikute saavutustest.

Eesti pagulaskond on andnud erakordselt suurel arvul kõrgema haridusega isikuid ja professoreid ülikoolide ja kolledzite õppejõududena, rääkimata üldse kõrgema haridusega isikutest doktori- ja dipl.-inseneri kraadiga, arhitektidest jt.

Villi Kangro uurimuse põhjal oli 1968 aastal P. Ameerika ülikoolides ja kolledzhites vähemalt 110 eesti professorit õppetegevuses. Arv, mis on küllaltki silmapaistev — 32.500 isikut hõlmava Ameerikas eluneva eesti pagulaskonna juures. Võrdluseks olgu märgitud ka veel seda, et USA-s on 107 (Kanadas 150) eesti pagulase kohta üks teaduslik doktori kraad (kanadalastel iga 5000).

(Toodud andmed pärinevad Erik Tomsoni artiklist "Mitteilungen aus baltischem Leben" 1/69).

Pagulaseestlaste armastatumateks aladeks on — loodusteadus, füüsika, keemia, matemaatika, arstiteadus, maadeteadus, astronoomia, ajalugu, arheoloogia, keeleteadus, kirjandus, usuteadus, muusika, arhitektuur, kunst, rakenduskunst, mehaanikatehnika jt.

Siin näiteks mõned juhuslikult meelde tulnud mainimist väärivaid isikuid — eesti vaimuinimesi mitmetelt aladelt, nagu näit.: prof. Jaak Peetre, kapatsiteet matemaatika alalt; prof. dr. Hingo Vahar-Matiar, Bonni ülikooli arstiteaduskonna korraline professor ja Bonni ülikooli närvihaigla juhataja ja peaarst; prof. E. Öpik, rahvusvahelise kuulsusega täheteadlane P. Irimaal; intendent Lili Kaelas, innustatud arheoloog Rootsis; prof. Naan Põld, tenor, Hamburgi Konservatooriumi korraline professor:, Hubert Aumere, viiulivirtuoos, Baieri Riigiooperi esimene kontstertmeister Münchenis jt.

Ka pagulaseesti tehnika-ala ja inseneri-kunsti saavutusi vääriks näidata, nagu näiteks: "Tuleviku auto", milline töötavat mürgiseid jäätmegaase levitamata, jõuallikaks — elekter ja propaan-gaas; "Uudne mäepuur", mille oluliseks paremuseks on kivitolmu kõrvaldamine puurimise juures: "Helitraat"; "Süstikuta teljed", jt. Kindlasti pälviks eesti leiutiste tutvustamine maailma avalikkuse tähelepanu. — Nende ja sarnaste inimeste saavutuste üle võiks iga teinegi rahvus uhke olla.

Eesti pagulasteadlaste ja vaimuinimeste tutvustamisel tuleks tuua nende näopilt ja saavutused — kui on ainelisest vallast — suuremakaustaline foto — koos lühikese kirjeldusega, hästi loetava jämeda kirjaga (mitte masinkirjas!), sinna juurde. Vaatluse alla tuleksid eestkätt need, kes on saavutanud rahvusvahelise tunnustuse või on jõudnud asukohamaades tähelepanuväärivatele positsioonidele, olles kas kõrgemate õppeasutuste õppejõududena või käitistes ja ettevõtetes juhtivatel kohtadel tegevuses.

J. NAHA

Märt Ulk surnud

Montrealis, Kanadas suri 26. märtsil Järvamaa kauaaegne koolinõunik Märt Ulk 92 aasta vanuselt ja maeti 28 märtsil Roxboro eesti kalmistule.

Eesti Õpetajate Keskühingu ja koolinõunik H. Rajamaa nimel, kes oli Märt Ulki järglane Järvamaa koolinõuniku kohal, ütles matusel järelhüüde Montreali Eesti Täienduskooli juhataja Karl Vaikla.

Iseseisvusaegseist koolinõunikest, kes on veel elus, oli kadunud Märt Ulk vanim ja tõenäoliselt ka vanim Tartu Õpetajate Seminari vilistlane.

● **Torontos tähistas 75-ndat sünnipäeva Armin Kingissepp, end. Kuressaare lähedal asuva Marienlali talumajapidamise ja tööstuse omanik. Kanadasse läks ta Norrköpingist.**

Nu erbjuder Air Canada reguljära turer till Kanada för nästan charterpris.

Air Canada har fyra direktturer i veckan från **Köpenhamn** till **Toronto,** varav en med mellanlandning i Montreal. Och dessutom två turer till västra Kanada (gäller 30/4—28/10). Inget annat flyg från Köpenhamn går direkt till Toronto. Och inget annat flygbolag har så många turer till och tvärs över Kanada — från London, Paris och Frankfurt — många med Boeing 747.

Air Canada kan också erbjuda er nya låga biljettpriser — plus den mest omfattande täckning av Kanada och USA som något transatlantiskt flyg kan ge. Tillsammans 40 amerikanska och kanadensiska städer — med varm kanadensisk gästfrihet hela vägen!

Boka hos Nyman & Schultz/Nordisk Resebyrå.

AIR CANADA

The Great Transatlantic Airline

Ta en titt på några av Air Canadas nya förmånliga priser (22-45 dagar).

Mellansäsong 1972: april—juni samt oktober.

Till	Från Göteborg	Från Stockholm
Montreal	1 175:—	1 276:—
Toronto	1 261:—	1 363:—
Winnipeg	1 391:—	1 492:—
Calgary/ Edmonton	1 502:—	1.603:—
Vancouver	1 699:—	1 801:—

Weekendtillägg 73:— för resa från Sverige lördagar och söndagar eller från Kanada fredagar och lördagar.

"TEINE TALLINN" ehitatakse Lasnamäele

Tallinna venekeelne ajaleht "Sovetskaja Estonia" teatas, et uue Lasnamäe-nimelise linnaosa ehitusprojektid on nüüd lõplikult valminud ja kinnitamiseks esitatud Ülemnõukogule. Lasnamäe elamisrajoon haarab enese alla 1300 hektarilise maa-ala ja sinna on ette nähtud elupaigad 162 tuhandele inimesele, seega kaks korda rohkem kui Mustamäel, mille lõplikul väljaehitamisel tõuseb elanike üldarv 80-le tuhandele. 162-tuhandeline Lasnamäe rajoon kujuneb seega peaaegu samasuureks, kui oli Tallinna elanike keguarv enne Teist maailmasõda

Ühenduses Lasnamäe linnaosa ehitusprojektide valmimisega andis arhitekt V. Tallo "Sovetskaja Estonia-le" kokkuvõtliku ülevaate ehitusele tulevast Tallinna suuremast linnaosast, märkides, et projekti viimistluse-tööd lõpetati mööduvad aastal. Projekti autoriteks on arhitektid Mart Port, Hugo Sepp, Malle Mälak ja Hain Karu. Uus Tallinna elamisrajoon kujutab enesest kolmeosalist linna. Esimene osa sellest asetseb Lasnamäe kõrgel paekaldal Narva maantee piirkonnas ja see on nimetatud Lasnamäe rajooni keskosa, mis on eraldatud suurte haljasaladega eelmisest, annab tulevikus elupaigad 62 tuhandele inimesele, ning selle kõrval asetsev kolmas Lasnamäe rajooni eriosa, kandes Lääne-Lasnamäe nime, on rajooni suuremaks linnaosaks 74 tuhandele elanikule. See ulatub kuni Pirita jõeni.

Nagu arhitekt V. Tallo kirjutisest Tallinna venekeelses ajalehes selgub kujutavad tulevase Lasnamäe linnaosa kolm rajooni omaette tervikut. Need on eraldatud suurte haljasaladega, parkidega, spordi- ja mänguväljadega jne., kusjuures Lasnamäe keskrajoonis on ette nähtud ka suured ujumisbasseinid sügavusega kuni viis meetrit. Ujumisbasseinid on kõetava veega, nii et neid võidakse kasutada ka külmematel ilmastikutingimustel. Praegune Lasnamäe vahetus läheduses asetsev Maarjamäe jääb suur-rajooni keskuseks, kuhu rajatakse peale mängumurude ja mitmesugused ühiskondlikud hooned, nagu uus Tallinna raamatukogu mitmesugused uurimuseinstituudid, kohvikud ja resoranid. Lasnamäe linnaosa keskmine ja läänepoolne rajoon jaguneb omakorda 14-sse mikrorajooni, kus iga mikrorajoon saab eneseette kaubanduslikud ettevõtted, koolid, lasteaiad jne.

Sinna ehitatakse ka suur rahvusvaheline bussijaam, millest tulenevalt edaspidi suunatakse kogu välisliiklus Tallinna kesklinnast kõrgele Lasnamäe paekaldale. Pirita jõe äärde, kus praegu asetseb invallidide kodu, kujundatakse uueks suureks haiglate keskuseks, kusjuures peahaiglas on ette nähtud 1 000 voodikohta. Esimeste hoonete ehitusega Lasnamäele tehakse algust 1976.

Aarne Võting EM vanematekogu uueks esimeheks

29. märtsil toimus Eesti Maja Vanematekogu koosolek, mida juhatas Karl Männi. Koosolekul andis Eesti Maja tegevuse kohta ülevaate esimees Meemo Trepp. Koosolijate poolt võeti elavalt sõna ning arutati mitmeid ettepanekuid edasise tegevuskava suhtes.

Majandusaruande esitas Boris Görman. Järgnevail valimistel valiti uueks Vanematekogu esimeheks Aarne Võting, abiesimeesteks — Ludvig Aulik ja Kaarel Sõmermaa. Sekretäri ülesandeid täidab põhkkirja kohaselt Maja juhatuse poolt määratud liige ja selleks on Boris Görman. Vanematekogu koosseisu kuuluvad ka peakoosoleku poolt valitud auliikmed Ernst Seim ja Voldemar Kask.

Göteborgi linnaosa eesti nimega

Ajakirjas Vecko-Journalen nr 11/1972 kirjutab Holger Wallström ühes lugejakirjas järgmist vastulausena Göteborgi linnaosa Majorna nime päritolu kohta. "Ühel kaardil Älvsborgi Kungsladugård maa-ala üle a. 1655 leidub nimi Majerna mõne ehituse kohal... Älvsborgi lossis oli rootsi sõdureid Soomest ja/või Eestist. Nemad ja nende perekonnad elasid just seal taolistes ehitustes — väikestes majades. Ja soome ja eesti keeles ongi sõnal "maja" see tähendus. Sellest saadik on linnaosa nimeks Majerna ehk Majorna." See lahendus pärinevat ühelt göteborgi keeleteadlaselt 1930. a. ringis.

Göteborgi EM aktsionärid

A/S Göteborgi Eesti Maja viimasest emisioonist on aktsiaid omandanud: Enno Viinapuu (Gislaved), Evald Soomägi, Leida Käärik, Hella Säinas, Eduard Lillimägi, Algar Löuend (Partille), Laine Laks, Rudolf Sims, Olaf Meier, Elmar Allik, Ants Hell (Lysekil), Fredinand Torupill, August Vassar, Voldemar Neem, Juuli Loorents, Heino Raudsepp (Farsta), Karl Sooaru, Johannes Ivalo (Kungälv), Viitri Oluper, Arnold Schmuul, Toomas Uussalu (Mölndal), Laas Oeselg (Fjärås), Arri Kaar, Edgar Kimberg, Liidia Teigar (Partille), Linda Mägi, Kristian Loorents (Billdal), Frank Loorents, Karin Mägi, Kalju Reesalu, Tallinna Lipkonna Sõprade Selts, EELK Göteborgi ja Lääne-Rootsi Kogudus.

Aktsia hind koos kuludega kr. 110:- aadress: Drottninggatan 27, 411 14 Göteborg, tel. 031/11 33 11, pgiro nr. 62 64 86.

Teised lehed

"VASTUTASUD"

New Yorgi Vaba Eesti Sõna kommenteerib lähenevat USA presidendi uut reisi kommunismimaale, seekord N. Liitu:

"Kui president Nixon Puna-Hiinas külas käis, ütles ta Shanghais korraldatud banketil, et need kaks rahvast, USA ja Puna-Hiina, "hoiavad nende kätes kogu maailma tulevikku".

Brezhnevi jutu järgi hoiavad kaks riiki, USA ja N. Vene, nende kätes otsustust sõja või rahu küsimuses.

Puna-Hiina on maailma tuleviku nimel juba saanud USA-lt mitmeid tähtsaid loovutusi. Mida USA sai või saab, see peab alles selguma.

N. Vene soovib sõja vältimise ja rahu kindlustamise nimel USA-lt kindlasti Balti riikide iseseisva staatuse loovutamist, USA vägede vähendamist Euroopas, raudeesriide taha suunavate raadiosaadete sumbutamist, kaupade ja ka sõjaliselt tähtsate seadmete müümist kuni 15 aasta pikkuse võla peale ja kes-teab-mis veel.

Omalt poolt pakub Moskva vastutasuks senisest sõbralikumat suhtumist!

USA mõlema uue "sõbra" suhtes on kasulik meeles pidada ameerika ühe nupukama riigimehe, end. välisministri Dean Achesoni tunnistust Kongressi ees:

"Ainult USA jõud blokeerib Hiina ja N. Vene ambitsioone selles maailmas. Nad võivad oma vahel tülli minna, neil võib olla raskusi, nad võivad isegi üksteisega väiksel viisil sõdida, kuid nad on täiesti ühel arvamusel ühes asjas — et USA on vaenlane. Ainult meie jõud on teel ees nende ambitsioonidel ja neil ei ole kahtlust selles. Meie oleme üksi ja ainuke sellel võimsuse mäetipul."

● New Yorgis ristiti Kaida (n-na Sams) ja Leo Kallase tütar Marika.

ÅNGER-VECKAN:

Tack vare den nya lagen om hemförsäljning har du en vecka på dig att *avbeställa* det du köpt av en försäljare i ditt hem, på din arbetsplats och på liknande platser. Dvs. alla platser utanför säljarens ordinarie butik eller försäljningskontor.

Säljaren är skyldig att ge dig en särskild blankett — den s.k. *"ångerblanketten"* — som upplyser om dina rättigheter.

Ångrar du dig bör du använda den avbeställningssedel som finns på ångerblanketten. Rekommendera brevet så att du kan bevisa att du avbeställt i tid. Senast 7 dagar efter köpet alltså.

Du behöver inte tala om varför du ångrat dig och säljaren är skyldig att återbetala allt du redan betalt.

Viktiga undantag:

Lagen gäller inte om du betalar varan kontant *och* dessutom får den levererad redan vid sammanträffandet med säljaren. Lagen gäller inte heller försäkringar och köp du gjort upp per telefon eller post.

Så här får du veta mer om lagen om hemförsäljning

På alla postanstalter finns en broschyr med mer information om lagen. Du kan också vända dig till hemkonsulenten eller priskontoret på din länsstyrelse. I Stockholm kan du vända dig direkt till hemkonsulenterna.

Information från konsumentombudsmannen KO

Alfred Rästase mälestuseks

Alfred Rästas

Uppsalas suri 1 aprillil üks Eesti Vabadussõja noorimaid õppursõdureid Alfred Rästas, kelle vabadusvõitluse tee kulges laiarööpmelisel Soomusrongil nr.2.

Ühenduses tema lahkumisega meenub 1918 a. teise joulupüha hilisõhtu, mil Aegviidu jaama saabus rühm Tallinna koolipoisse-vabadusvõitlejaid, keda järgmisel päeval külastas rindelõigu juhataja Aleksander Tõnisson, kes noored määras Soomusrongi nr. 2 koosseisu. Kapten Paulus, rongi ülem, võttis nad lahkelt vastu ja kohe algas sõdurielu argipäev: rongiülema oli kavatsus üllatusrünnakuga vallutada Tapa. Esimene katse ebaõnnestub, kuna tee Lehtse ja Tapa vahel osutub purustatuks ja see tuli prandada. Ooteajal otsustatakse koos Soomusrong nr.1-ga teostada rünnak Lehtse ja Annemõisa peale. Nr. 2 ülesandeks jääb vene madruste ja Viljandi kommunistliku polgu väljalöömine Annemõisast. Koolipoisid kapten Reinwaldti juhtimisel on soomusrongi rünnaküksuseks ja siin sai Alfred Rästas oma tuleristed. Need ristsed olid kaotusristikad kuid ka õpetlikud. Vaenlase rünnak peatatakse Anija liinil ja asutakse omapoolsele pealetungile. Alfred Rästas oli üks Priske veski vallutajaist. Siin algas pööre eestlaste võitluses. Kehra lahingus sunniti vaenlane põgenema — soomusronglased olid siin pidevalt aktiivsed. 9. jaanuaril 1919 algas Tapa vallutamisoperatsioon kolme soomusrongi dessantide koostööl. Jaan Pärt märgib oma mälestustes selle lahingu kohta ka kadunud A. Rästast: "Meie rongi dessandil tuleb edasitungil korduvalt murda vaenlase vastupanu. Koolipoiss Rästas satub alevi ääres taganeva vaenlase ratsasalga peale, jookseb hoovi, kust see väljus ja saab siit maha jäetud saduldatud ratsu, istub sellele ja kihutab ristteele, et sulgeda punaste taganemisvõimalust. Sellisel hulljulgel retkel teht Tallinna koolipoiste poolt võitluskäigus mitmel puhul. Alfred Rästas noorima õppursõdurina ei andnud teistele järele kaelamurdvates retkeis."

Pärast väljavahetamist rindelt 7. märtsil 1919 ja puhkust läks A. Rästas soomusrongile nr. 4 ja siis uuesti nr. 2-le, mille koosseisus ta oli sõja lõpuni. Rindele tulekul oli ta ainult 15-aastane.

Alfred Rästas õppis 1913-17 Westholmi progümnaasiumis, 1917-21 Tallinna Kunstikoolis ning 1924 Tallinna õpetajate seminaris. Gümnaasiumi lõpueksamid sooritas ta a. 1925 Tallinna kolledzhis jätkates siis Tartu ülikoolis õpingrid filosoofia teaduskonnas, lõpetades 1930. Samalaastal kutsuti A.R. Tallinna Majaomanike Seltsi sekretäriks ja majaomanike nädalalehe "Pealinna Teataja" toimetajaks. 1935-39 oli ta Majaomanike Koja sekretär ning 1939/40 Kindlustusseltsi EEKS MAJA direktoriks. 19 1944 juhtis ta Ta varnamanike Panka 1936-1940 õppis ja õigusteadust töö kõrvalt Tartu ülikoolis. Rootsi põgenes a. 1944. Siin töötas ta mitmetel aladel, peamiselt aga Saxon-Närke arhiivis, kust ta a. 1952 asus Stiftelsen Studentstaden i Uppsala kamreeri kohale. Akadeemiliselt kuulus ta EUS RAIMLASSE.

Soomusrong nr. 2 noorimat õppursõdurit Vabadussõjast mälestavad leinas ja kurbuses kaaslased Laiarööpse Soomurong nr. 2 Sõprusühingust.

Kasvatas Võru seminar punaseid?
Infiltratsioon ÕPILASKONNAS

Iseseisvas Eestis olid riigivõimu murelasteks õpetajate seminarid, kuhu ikka ja jälle sigines kommunistlikult meelestatud elementi, milline püüdis eesti noorsuse kasvatajaskonda, "maa soola", infiltreerida oma ideedega. Koolidesse vastuvõtmisel ei olnud ju mingit "sõela" nagu see oli olemas politsei- ja sõjakooli õpilaste astuvõtmisel. Kolmekümnendate aastate alul pidi valitsus astuma koguni drastilise sammu Võru õpetajate seminari sulgemisega, kusjuures õilaskonna hajutamine mõningal määral töi punast elementi ka teistesse koolidesse. Üks endisi Võru seminari õpilasi, pedagoog ja ohvitser Arvo Johari, vaatleb allpool Võru seminari probleemi, leides, et viga seisnes õpilaste infiltratsioonis punastega, mitte õppeasutuse enda kasvatuses ja töös.

Üle neljakümne aasta oleme Võru õp. seminari, tema õpilaste ja direktor Käisi kohta vägagi halvustavaid ja süüdistavaid märkusi kuulnud: "Võru seminar kasvatas punaseid." "Käis ajas seminari punaseks." "Punane sära jäi püsima ainult Võru seminari ümber. Selles oli osaliselt süüdi ministeerium, kes määras uue seminari direktoriks vasakpoolse rahakaali J. Käisi, ehkki ta teda küllalt tundis." jne. jne.

Õppisin Võru seminaris neli õppeaastat. Võtsin osa kõikidest kooli eluavaldustest ja tundsin seetõttu kogu õpilaskonda hästi. Lahkusin seminarist 1928. a. sügisel, s.o. vähe aega enne seminari sulgemist. Nüüd tahan aga oma kunagise kooli, oma kaasõpilaste ja dir. J. Käisi kohta selgituseks öelda alljärgnevat:

Võru õp. seminar oli juba siis hästi väljakujunenud ja moodne kool. Kooli saabunud, asetasid õpilased oma koolitarbed kooli saalis ja mujal asuvaisse kappidesse, võtsid neist vajaliku ja siirdusid õppeainetele määratud klassidesse. Viimastest olid kadunud omaaegsed koolipingid ja neid asendasid lihtsad töölaud ja taburetid. Õpetajate püüdeks oli, peale ettenähtud teadmiste ja oskuste õpetamise, eriti arendada meie mõtte- ja tundeilma.

Võru seminar ei kasvatanud kedagi punascks. Kui osa minu kaasõpilastest midagi sellist olid pähevõtnud, või oma kodudest kaasatoonud, siis ei avaldunud see koolis mittemillegiga. Ka need noored pidid alluma kooli korrale ja tegema hoolega oma tööd. Vasakpoolsed tõekspidamised tulid aga nende juures ilmsiks peamiselt õpilaste omavahelise vestluse juures.

Et sellised õpilased pärast Võru seminari sulgemist oma õpinguid teistes seminarides jätkasid ja eriti Läänema õp. seminaris nagu tuult tiibade alla saades, oma esinemisega endisele koolile läbiks kujunesid, siis ei olnud selles küll süüdi ei nende endine kool, direktor, ega ka õpetajad. Küll oli aga viga meie õpetajate ettevalmistuses: Kui näit. Sõja- ja Politseikooli ning paljudesse meie asutustes se noori vastuvõeti õige tiheda sõela läbi, siis tulevase õpetaja suhtes, kes asus kasvatama ja õpetama meie noori, oleks see iseenesestmõistetav küsimus pidanud olema.

Võru seminar ei kasvatanud kedagi punasek. Ma ei kuulnud ei oma klassis, ega ühelgi referaat- ega vaidlusõhtul või aktusel, ei direktori ega ühegi õpetaja suust, mingit sotsialistlikku ega kommunistlikku propagandat. Kui neid küsimusi seoses mingi õppeainega selgitada tuli, siis sündis see õpetajate poolt sama objektiivselt, nagu muude õppekavas seisnud küsimustega

Kuid kord esines meie klassis õpetaja T. siiski väljendusega, mida ma pole unustanud. Ta läks korraks tunnis ettenähtud teemast kõrvale ja sõnas meile ootamatult: "Direktor kardab, et ma muudan seminari punaseks."

Välismaalim süüdistas aga just dir. Käisi selles ja kui Käisi kohta öeldakse, et ministeerium tundis teda ja ometi määras ta seminari direktoriks, siis pärast seminari sulgemist töötas Käis ometi Õpetajate Liidu teadusliku sekretärina, korraldas õpetajate päevi, esines arvukate ettekannetega, oli üks meie viljakamaid pedagoogilisi kirjanikke, jne. ja määrati koguni haridusnõuniku vastutusrikkale ametikohale.

Punaste I okupatsiooni algul vallandati aga Käis haridusnõuniku ametikohalt ja seejärele küüditati tema abikaasa.

Koolis oli meil teada, et direktor omab sotsialistlikku maailmavaadet, kuid pärast eelmainitud sündmusi olla ta ühele mu koolikaaslasele öelnud, et on üks asi, mida loed raamatust, kuid hoopis teine asi on tegelik elu. Ma ise kohtasin Käisi vähe aega pärast punaste Eestisse saabumist ja küsisin et mis siis meist nüüd saab? Ta vastas: "on saabunud uus aeg. Kes sellega kaasa läheb, jääb püsima, kes seda ei suuda — see kaob." Öeldut ta lähemalt ei täpsustanud.

Saksa okupatsioon algul Käis vahistati ja peeti kinni Võru vanglas. Üks süüdistuspunktidest Käisi vastu oli, et ta olla kasvatanud seminari õpilasi punasteks ja kuna oli teada, et ka mina oli õppinud seal, siis kuulati ka mind tunnistajana üle. Võin siin avalikult öelda, et andsin oma kunagise õpetaja ja kasvataja kohta väga hea tunnistuse ajast, mil olin tema õpilane. Mu tookordne tunnustus oli identne sellega, millest olen Võru seminari, tema õpilaste ja dir. Käisi kohta kirjutanud siingi.

Ei mäleta täpselt kuid see võis olla 1943. a. suvel, kui Käis vanglast vabastati ja kui kord Tartu Vanemuise restoranis lõunatasin, siis ilmus sinna ka Käis. Ta tuli mu lauda ja kui me päras' lühikest vestlust jumalaga jätsime, siis sõnas ta mulle:

"Olete ka sõjamees, ärge siis punasceid enam Eestisse laske!"

Punaste uuesti Eestisse saabudes jäi Käis kodumaale Teda olla Eesti Päevalehe andmeil küll uuesti töölerakendatud, kuid siis olla tema omariikluseagsetest väljaannetest leitud väljendusi, mis viisid ta põlu alla. Varsti pärast seda olla ta ka surnud.

J. Käisi on teravalt arvustatud tema kooliuuenduspüüdluste ja uute kasvatusmeetodite pärast, kui me tookordsel koolipõllul oli veel mõndagi, mis vajas ajakohastamist. Kahjuks pörkusid Käisi uuenduskavatsused aga õige tugevasti vastu konservatiivseid kutsekaaslasi, kuigi põhimõtted, mida Käis propageeris, ei olnud sageli Käisi enda, vaid vanade kultuurimaade üldtuntud pedagoogide omad. Nii oli Käis näit. innukas J. H. Pestalozzi pedagoogiliste põhimõtete pooldaja.

Käisi kooliuuenduse-nüüdlused leidsid aset ümarguselt 35 aastat tagasi. Mis sünnib aga praegu Rootsi ja teistegi kõrget kultuuri omavate maade koolides? Oma kooliuuendusega ja vabakasvatusega oli J. Käis samuti otsingul, nagu on seda praegusedki moodsad pedagoogid.

Kaaslaste kadedus kutsetöös on olnud tekistuseks mõnegi hea idee ja kavatsuse elluviimisel. Sageli ei valita seejuures ka vahendeid ja väljendusi, et teisitimõtleja tööd takistada. Kas ei ole Võru seminari ja dir. Käisi kohta levitatud halvustused ja süüdistuseeki sellest tingitud, sest need on olnud alati üldsõnalised: Keegi ei ole konkreetselt selgitanud, milles avaldus Käisi vasakradikaalsus seminari direktorina, kuidas sündis konkreetselt õpilaste" punasteks" kasvatamine Võru seminaris, milles avaldus see punane sära, mis Võru õp. seminari ümber püsima jäi, jne.

Võru õp. seminar suleti juba üle 40 aasta tagasi ja J. Käis puhkab mullas. Loodan, et lugejale eeltoodud read mõndagi selgitavad!

ARVO JOHARI

Edutamised

Statistika Keskbüroos on **Rein Jakoby** nimetatud büroodirektoriks palgaastmes Ag 30.

Örebro Läänivalitsus on määranud büroodirektori kohale civ. ekon. **Raivo Karjeli.**

Humanistide aastakoosolek

Balti Humanistlik Ühing pidas oma aastakoosoleku Stokholmis 28. märtsil. Koosolekust võttis osa 22 22 nõukogu liiget, eestlasi, lätlasi ja üks leedulaste esindaja.

Peakoosolekut juhatas prof. Evald Blumfeldt, protokollis lätlane P. Liepins.

Üksmeelselt võeti vastu tegevuse- ja rahaline aruanne, millised oli revisjonikomisjon heaks kiitnud.

Töökava ja eelarve suhtes soovitati suuremat panust anda kultuuriliisteks toetamiseteks. 1971 aastal on Ühing kogusummas jaganud 46.665 krooni eestlaste, lätlaste ja leedulaste vaheliselt. Suurimaks toetussummaks on olnud Saksamaa laste Rootsi suvepuhkusele toomine. Käesoleval aastal toimub see juba üheteistkümendamat korda.

Uueks esimeheks valiti arhidekt Roland Härm, abiesimeheks dr. V. Ginters. Teisteks juhatatuse liikmeteks valiti eestlastest Evald Uustalu ja Arvo Mägi, lätlastest P. Liepins ja E Ozolins, leedulastest J Lingis. Ametlikule koosolekule järgnes omavaheline koosviibimine.

Kohalik elu

UPPSALA

Kunstinäitus 29—30 apr.

Teadaolevalt on paljudel eestlastel Uppsalas eesti kunstnike teoseid, — maale, graafikat, skulptuure, mis on eraomandina igaühe kodudes ja on laiemale üldsusele tutvumiseks suletud. Samuti ei tea rootslased ja teised meie sõbrad midagi meie kunstilise loomingu pürgimusist ja saavutusist.

Selle puuduse kõrvaldamiseks korraldab Uppsala Eesti Selts laup. 29. apr. kella 15—20 ja pühap. 30. apr. kella 12—18 Uppsala Eesti Kodus, Geijersgatan 12 A Uppsala eestlaste kodudes leiduva eesti kunstnike loomingu ülevaatenäituse nii eestlastetutvumiseks kui ka kõigile rootslastele ja teistele tutvustamiseks, keda igaüks oma tutvuskonnas on palutud näitusega tutvuma. Käesolevaga ühtlasi palutakse kõiki kaasmaalasi lahkesti laenata kunstiteoseid väljapanekuks, et ülevaade saaks võimalikult täiuslik, milleks teatada õhtuti K. Vahtrasele tel. 11 75 51 või E. Keelestele tel. 11 95 88. Kohal toimub Eesti Kultuuri Koondise vahendusel eesti kunstnike graafiliste lehtede ja pr. Mari Simulson-Saretoki teoste müük. Kõik on teretulnud näitust külastama!

HELSINGBORG

Naisringi töö-õhtu edasi lükatud

Helsingborgi Naisringi plaanitsetud töö-õhtu 16. apr. on edasi lükatud ja toimub pühap. 23. aprillil kell 16 aadressil pr. M. Öödik, Mäster Ernst gatan 22, Helsingborg. Kavas suvepäeva rinnamärkide valmistamine.

STOCKHOLM

Keavadine kunstinäitis

Laupäeval, 22. aprillil kell 12—14 avatakse Välis-Eesti galeriis Stockholmis, Tullportsgatan 174, kevadine kunsti-müüginäitus. Väljapanek: Silvia Leitu, akvarell, Endel Köks, õlimaal, Nancy Nõmmeots batik. Välis-Eesti Graafika kollektsioonis on esirdatud tööd järgmistelt kunstnikelt: Rootsist Endel Köks, Karin Luts, Herman Talvik, Arno Vihalemm, Austraaliast Tiiu Reissar, Kanadast Ruth Tulving ja Eric Pehap. Saksamaalt Anne-Reet Paris. Näitus jääb avatuks edaspidiseni kella 9—17, laupäeviti 10—14. T-peatus Hornstull. Telefon 08/84 09 55.

Kas teie lapsed ja lapselapsed loevad

EESTI PÄEVA-LEHTE?

Selle kaudu seotakse nad eestlusega ja Eesti probleemidega. Paljud vanemad peavad oluliseks tellida lehte ka oma lastele kingitusena, et nad harjuksid eesti oma lehte lugema.

SOOVITAGE EESTI PÄEVALEHTE NENDELE, KES VEEL EI OLE TELLIJAD

EPL saadab meeleldi proovinumbreid.

"Kuldne poiss" muutus propaganda-ruuporiks

NEW YORK (VES) — Moskva saatis jiljuti USA-sse järjekordsele turnee le oma parteilulletaja Jevgeni Jev-tushenko, kel millegipärast läänes on olnud populaarsus kui "julge ja kartmatu vastuvooluujuja". Tegelikult on temast ammugi kujunenud truu Kremli hoovilaulik ja seda on vii masel ajal ka USA ajakirjandus välja toonud, eriti kus Jevtushenko esi nemine Madison Square Gardenis kujunes otse ebaväärikaks külalisseisundile, kus isegi president Nixon talle eraaudientsi võimaldas.

Washington Post välisosakonna toimetaja, end. UPI Moskva-korrespondent Dusko Doder kirjutab Jevtusenkost pealkirja all "Tuhmunud kujund: kas Jevtushenko on veel Nõukogude Kuldne Poiss?":

"Jevgeni Jevtushenko sai järsult kuulsaks kaks aastakümmet tagasi oma lüürilise luule ja 'leegitseva' isiksusega. Kuna ta esitas mõningal määral väljakutse Nõukogude dogmadele, sai temast nõuk, luuletajate uue generatsiooni nn. kuldne poiss, kes temaga koos asus ära kasutama kunstielus ilmnevat sula pärast Stalini surma 1953.

Viimastel aastatel on see mulje temast hakanud tuhmuma ning keskikka jõudnud poeet (ta on 39) näib olevat kujunenud kirjandusliku poliitika suurimaks 'rakenduskunstnikuks'. Tema viimane luule retsiteerimise ringreis Ühendriikides viitab väga sellele.

J. imponeerib ikka veel ülikooli-noortele, seda lihtsal põhjusel, et ta on moes ning pakub võimalusi norida USA kallal. Mitte ükski Ameerika probleemidest ei jää tema teravatest näägutamistest puudutamata. Kui Sol Huroki büroosse New Yorgis asetati pomm sõjaka Juudi Kaitseliiga poolt, kirjutas J. luuletuse, mis ilmus järgmisel päeval "Izvestija's" ning mille tõmmati paralleele natsidega. Tema retsiteerimismaterjali hulka kuulub üks luuletus, mis on pühendatud Kenti ülikooli ohvrite vanematele, üks teine on pühendatud rõhutud budistidele Vietnamis, mitmed teised mõistavad hukka Vietnami sõja ning USA "imperialistlike ringide" poliitika."

Doder jätkab, et palju sellest kriitikast, mis J. on avaldanud, on vale. Vaevalt on Jevtushenkol avastada midagi uut, mis pole veel teada Ameerika süstеemi nõrkuste kohta. Kuid ajal, mil ta valab sõnapisaraid ülekohtu ja probleemide üle Ameerikas, vaikib ta taolis-te probleemide suhtes oma kodu-maal.

Kus on poeem, mis oleks pühendatud vangistatud kindralile Pjotr Grigorenkole, julgele venelasele, kes nõudis suuremat vabadust N. Liidus? Kus on värsid, mis oleksid pühendatud usuvabadusele? Mida tegi J. siis, kui Nõuk. Kirjanike Liit heitis välja Solzhenitsõni? küsib Doder ja jätkab:

"Jevtushenko kuulsus ja tõmbejõud pärineb tema nooruseajast, mil ta julgelt puudutas mitmeid tabuusid Nõukogude elus. Tema luuletus "Stalini pärijad" hoiatas, et diktaatori vaim pole veel surnud... Tema "Babi Jar" mõistis hukka anti-semitismi Venes.

Umbes samal ajal alustas ta oma ringreise USA-s, kus ta saavutas entusiastliku kuulajaskonna ja kuulsuse. Kõik tema ringreisid, kaasa arvatud äsjane, on olnud silmapaistvalt edukad, kaunid naisüliõpilased tunglemas kuulama pikakasvulist blond poeeti, kelle säravad sinised silmad loovad kujutluse ülimast süütusest.

Kuid J. luule on muutunud kasvavalt propagandistlikuks ja sentimentaalseks... Ka ei ole J. enam teisitimõtlejate esirinnas. Kui enamus tema kolleege protestis Juli Danieli ja Andrei Sinjavski vahistamise vastu 1966, väitis J. avalikult, et "neid tuleb karistada". Ta ei ole enam vene noorsoo hääl, see on nüüd läinud üle Bulat Okudzavale, ballaadide loojale Vladimir Visotole jt. noorematele poeetidele.

Pärast Tshehhoslovakkia invasiooni 1968 lasi J. Moskvas välja kuulujutu, nagu oleks ta saatnud telegrammi NL juhtidele, milles ta Tshehhi okupeerimist nimetas

Propaganda-ruupor...

"traagiliseks sammuks". Kuid mitmed Lääne intellektuaalid ütlevad, et sellist tegrammi pole olemas ning et J. püüab luua muljet, nagu oleks ta rezhiimivastane mässuline."

"Post'i kaastööline Doder jätkab, et J. viimane reis USA-sse oli tohutult edukas. Ta mitte üksi ei olnud suutnud saavutada omale avalikuks eestkostjaks laval end. senaatori Eugene Mc Carthy ja grupi silmapaistvaid ameerika poeete, vaid tal oli tunnipikkune eraaudients president Nixoni juures Valges Majas (NL juht Leonid Brezhnev ei ole kunagi vastu võtnud ameeriklasi sellest saadik, kui ta asus võimule 1964. Isegi kahel Ameerika saadikul Moskvas ei ole ilalgi olnud võimalust kohata'Brezhnevit).

Vastamata küsimuseks jääb, kus algab J. poliitika ja kus see lõpeb? Kas edu on rikkunud tema annet? Või tasub ta völga selle eest, et tal lubatakse reisida, kuulutades seal juures Nõukogude propagandajoont? Võibolla on need tema aastad, tema tahe kindlustada omale head eiu nii Idas kui Läänes?

Keegi ei oota, et J. peaks hukka mõistma oma valitsust küsk̈äigul siin maal. Kuid talle ei saa ka tunnustust avaldada selle eest, et ta häbenematult ja kriitikata propageerib Moskva poliitikat... Ka oleks J.vali kriitika siis tervitav, kui ta vene kuulajaskonna ees oma maad arvustades saaks sama müriseva vastuvõtu kui siinsete üliõpilaste ees, kui tema kõlbeline süüma reageeriks ebaõigluse vastu kogu maailmas ja mitte üksi Läänes, märgib "Post'i toimetaja Duskm Doder.

Kohalik elu

ESKILSTUNA

Pensionäride Jüripäev

Eskilstuna Eesti Pensionäride Ühing korraldab Jüripäeva (munakoksimise) õhtu laupäeval, 22. aprillil algusega kl. 15 Moderata Samlingspartieti ruumes Kungsgatan 33.

Juhatus palub osa võtta soovijaid registreerida hiljemalt neljapäevaks, 20. apr. õhtuks tel. 12 30 23 või 13 91 51. Ka mitteliikmed teretulnud!

STOCKHOLM

Stockholmi Eesti Osakond

külastab reedel, 21. aprillil Pripps'i õllevabrikut Brommas. Serveeritakse õlut ja võileibu. Kogunemine Alviki Tb jaamas, sealt buss nr. 110 kell 18.51 või buss nr. 113 kell 18.57.

Registreerida hiljemalt 19. aprilliks Mart Maandile tel. 86 17 68 või Mai Männikule tel. 14 11 56.

Ürituste kalender

Eesti Kultuuri Koondises registreeritud üritused Stokholmis:

aup., 15. apr. kl. 14.30, Balti Instituudi korraldusel eesti-läti lüürika ja muusika pärastlõuna Natsionaalmuuseumi kontsertsaalis.

Laup., 22. apr. kl. 12, Kevadise kunsti-müügināituse avamine Välis-Eesti galeriis, Tullportsgat. 174.

Pühap., 23. apr. Eesti Maja Klubiõhtu.

Laup., 20. apr. St. Eesti Naiskoori ja St. Eesti Meeskoori ühine kirikukontsert solistidega Hedvig Elenora kirikus.

Laup., 16. sept. Esinduse Naisringi käsitöönäituse avamine E. Majas.

Laup., 7. okt. kl. 19, Göteborgi Eesti Seltsi Näiteringi teatrietendus ABF-i teatrisaalis.

Laup., 21. okt. A. Warma, mälestus-kunstinäitus Eesti Majas.

Pühap., 22. okt. Sihtasutus Ühis abi koosviibimine E. Majas.

Pühap., 29. okt. "Triinu" 20. aastapäeva pühitsemine E. Majas.

Laup., 4. nov. ja pühap., 5. nov. Pinna Stuudio teatrietendus Södra Teatris.

Laup., 18. nov. kl. 18. Läänlaste ja hiidlaste õhtu Eesti Majas.

Reedel, 1. dets. kl. 18, Eesti tide Selts Rootsis — juubelipidustused Eesti Majas.

Lühiteated Ameerikast

● **USA-neegrite esimene ülemaaline kongress esitas nõudmise, et USA Kongressi koosseisu peaks kuuluma vähemalt 15 neegrist senaatorit ja 66 Esindajatekoja liiget. Riik peab kindlustama vähemalt neljalikmelistele perekondadele aastasissetuleku 6500 dollari suuruses.**

● **President Nixon esitas seadusеelnõu kongressile, mis soodustab valgete äriringkondade investeerimisi neegrite ettevõtetes sellega, et riik annab maksusoodustusi ja kaubandusministeerium annab neegriettevõtetele 63.600.000 dollarit toetust.**

● **Senati alamkomisjon otsustas suurendada minimaalpalgasummat tunnis 2 dollarile ja aasta pärast 2 dollarile 20 tsendile. Tõstmine puudutab 34 miljonit töötajat ja vajab kongressi kinnitamist.**

Leinateateid

Alatskivil, Eestis, suri 20. märtsil Albert Pärn, sünd. 23. aprillil 1907 Alatskivil.

Mäksal, Eestis, suri 24. märtsil Karl Ankro, sünd. 29. septembrli 1890 Ahjal.

Montrealis, suri 2. aprillil dipl.ins. Aleksander Urge, sünd. 20. juulil 1909.

Häädemeestel, Eestis, suri 16. märtsil Johannes Männi, sünd. 5. aprillil 1902.

Tallinnas suri 8. märtsil Emilie Tekkel, n-na Kurtz.

Montrealis, Kanadas, suri 27.märtsil Eduard Suits, sünd. 20. jaanuaril 1904 Viljandimaal.

● **Torontos tähistas oma 60-ndat sünnipäeva Edgar Kink, tuntud paljudest teatrilavastustest Viljandis, Saksamaal ja Torontos. Kodumaal oli ta pangaametnik. Ta alustas teatritegevust "Ugalas", kus tal kord pidi opereti "Montmartre kannike" ära päästma meespeaosalise äralangemise tõttu, tulles kiiresti partneriks Helmi Arenile.**

● **Los Angelesi Eesti Selts valis oma uueks esimeheks Boris Auksmani. Senine esimees Avo Piirisild keeldus uuesti kandideerimast. Seltsil on üle 200 liikme.**

Lõuna-Rootsi E.Maja asutamiskoosolek

Pühapäeval 16.4.72 toimub AB Lõuna-Rootsi Eesti Maja asutamiskoosolek Akademiska Föreningeni kontsertsaalis (Sandg. 2, Lund) algusega kell 11.00. Tund aega enne koosoleku algust (kell 10.00) on võimalik, neil kes seda veel pole teinud, aktsiamanikkude nimekirjale alla kirjutada.

Aktsiaseltsi ametlik aadress on: AB Lõuna-Rootsi Eesti Maja, c/o Madis Laas, Boels väg 5, Hjärup, 222 48 Lund. Postziiro number: 16 01 10—3 (Lõuna-Rootsi Eesti Maja, Lund).

Aktsiaseltsi asutamisteadaanne ilmus Sydsvenska Dagbladetis 29.3.72 ning Post & Inrikes Tidningaris 30.3 1972:

AKTSIASELTSI ASUTAMIS-TEADAANNE.

Allakirjutanud isikud on otsusele jõudnud moodustada AB Lõuna-Rootsi Eesti Maja mille ülesandeks on eeskirjade kohaselt kinnis- ja vallasvara omandamiseks ja majandamiseks ning sellega seoses olev tegevus.

Aktsiakapital on ette nähtud vähemalt 5000 ning ülimalt 15 000 krooni suuruses.

Aktsia hinnaks on 100 krooni.

Omandava aktsia sissemaks on 100 krooni.

Sissemaks tuleb teostada 100 krooniga hiljemalt 2 kuud peale aktsiaseltsi asutamiskoosolekut.

Aktsiate levitamine toimub asutajate määramise järele.

Asutamiskoosolek peab toimuma 6 kuu jooksul arvates kinnitamisest vastava ameti poolt.

Aktsiaseltsi põhikirja ettepanekus on üles võetud tingimus vastavalt 14.9.1944 seaduse 70 ja 177 mis sisaldavad aktsiaseltsi põhikirja ja erinevusi määrustest sama seaduse 119 punkt 3. ja 4. all.

Lundis 3. oktoobril 1971.

Agu Kriisa Aleksander Sagim Pillemai Laas Bernard Kangro Harald Viirsaalu Hermar Öödik Ardaleon Prees Olev Mathiesen Andres Koern Rein Asu Arnold Sergo Tiit Kauri.

Allkirjade töendajad.

Kungl. Patent och Registreringsverketi poolt heaks kiidetud 10.1.72. töendab ametiülesannetes

ULF LINDQVIST
jasuta

Fritz Behrsini mälestades

Inglismaalt saabus kurb teade, et seal on surnud kaugesõidukapten Fritz Behrsin.

Kadunu oli sündinud Eesti- Läti piirilinnas Heinastes, mis seletab ka, et ta vend oli Lätis telegraafiagentuuri LATA toimetajaks. Fritz Behrsin oli Eesti Vabadussõjas tegev Pepsi laevastikus. Pärast sõda siirdus ta Ernst Bermanni laevaäri teenistusesse, olles kapteniks a/l Nereol, Lembitil, Liinal ja Koidulal.

Kodumaalt põgenedes asus ta abikaasaga elama Stockholmi, kust ta ega varsti edasi siirdus Inglismaale ja hakkas kapt. Jakobsoni laevafirma teenistusse kaptenina a/l Dabaibel (end. Koidula, hukkus hiljem Vahemeres). Oli viimasel ajal pikemat aega tegev Inglismaal kuival maal. 1970 pühitses ta abikaasaga kuldpulma.

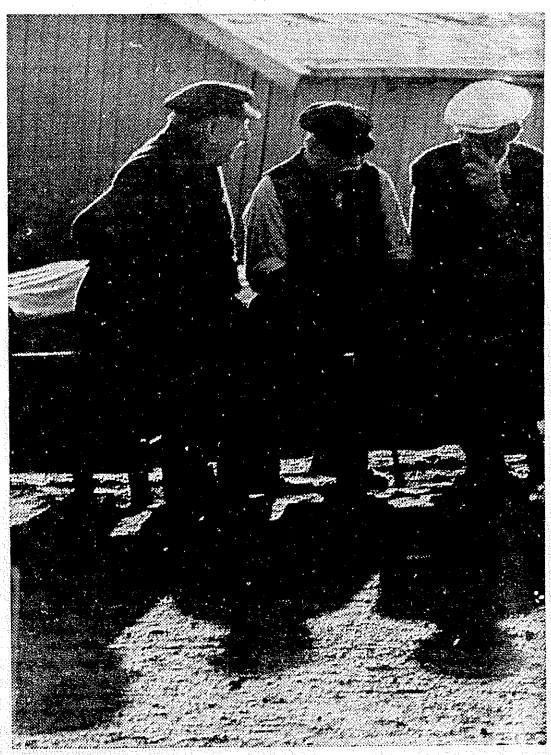
Kadunu kaasteenijad ja kollegid avaldavad sügavat kaastunnet lahkunu lesele ja soovivad, et kadunul oleks rahulik puhkamine Inglismaa mullas.

WILLEM TIIDUS

Uus doktor

NEW YORK (VES) — USA-s saavutas Ne wYorgi Brooklyn Law Schoolis õigusteaduse doktori (JD) kraadi Andres Rünne.

Uus doktor on sündinud 24. jaan. 1942. Lõpetas gümnaasiumi Kearys New Jersey osariigis ja seejärele õppis inglise keelt ja kirjandust Farleigh Dickson Universitys, kus ta saavutas BA kraadi. Pärast sõjaväeteenistust, kus ta saavutas USA kapteni aukraadi, alustas õpinguid õigusteaduse alal Brooklyni õigusteaduse ülikoolis, kus ta nüüd saavutas doktori astme. Ta asus tööle ühte advokaadifirmasse. Akadeemiliselt kuulub ta EÜS-i.

Pensionäride-kevad Stockholmis.

JESUS CHRIST SUPERSTAR
Kannatusmäng rock-ooperina

Ameerikas ja Euroopas, nüüd ka Rootsis, ärataib erilist tähelepanu "uusreligioosne" ja "aja rütmides" kirjutatud spektaakel, mis kannab nime "Jesus Christ Super Star" (Jeesus Kristus,ülim staar) ja mille kavalehele on märgitud liiginimetus "rockooper". Stockholmis toimus rockooperi esimene etendus Johanneshovi jäästaadioni hiigelruumis ja kohal oli teiste uudishimulike hulgas Elli Maria Hallap, tuntud eesti laulupedagoog, kes alljärgnevas EPL lugejatega jagab oma muljeid.

Reede, 7. aprilli õhtul kell 19.30 toimus Johanneshovi jäästaadionil "Jesus Christ Supersatar" ehk ainult "Superstar", nagu seda kooritekstides aiva korrati, esietendus. Raske võrdlusjooni tõmmata Göteborgi,Kopenhaageni (seal toimus Euroopapremjäär) ja Stockholmi etenduse vahel, kuna allakirjutanu kaht esimest ei ole näinud. Rockooper teatavasti sai kiitva arvustuse Kopenhaagen

Selle ooperi õigustamiseks või mitteõigustamiseks on palju positiivset panna negatiivse vastu ja ehk ümberpöördultki.

Olen oma eluajal näinud kolme versiooni Kristuse Kannatuse Mängudest Oberammergaus, Baieris ja vägisi kipub võrdlus keelele. Seal mängisid ka amatöörid. Miljöö oli piiblilikum, dekoratsioonid (nagu siingi) peaaegu olematud ja muusika aastat-aastasse moderniseeritud.

"Superstaris" on aga muusika hoopis uudne oma harmoonias; ta on sugestiivne ja kaasakiskuv. Ühtlasi on ta kõige õnnestunum element selles ooperis. Tas on entusiasmi, hüsteerikat ja hinge paljastamist. Mul endalgi oli mõndpuhku tunne — heita kõik bilbud kehalt ja olla ainult armetu alasti inimene. Vilets ning piinatud nüüdisaja tormiev inimene!

Orkesteri juhtimine oli uhinoore Peder Kragerupi käes. Ta oli fenomenaalselt hea. Ta brodeeris orkestris rohkeid helinüanasse ja sugereeris rütmi täpsusga. Ta sai hakkama rütmi täpsusega. Ta sai hakkama vägitükiga. — et köitis kuulajat enmast jälgima ja lava unustama. Näitlejad ei suutnud temaga sammu pidada. Kahju ainult, et see heliesitus peab olema nii karjuvalt valit

Lavavalgustuse eest vastutas Jules Fischer. Kohati oli see õnnestunud ja muusikaga kooskõlas, ent samas jälle väär ja jättis palju vajaka. Ometi oli valgustus-ülesandel siin kõikvõimalik käes, et ümbrust kujundada ja näitlejaid toetada karakterite esitamisel. Need võimalused olid lihtsalt ammendamatud.

Leidlikult oli sisse toodud bakanaali stseen Heroodese supelbasseini ees Kuradi juhtimisel. Ilmalik võimumees ja Pimeduse vürst näitasid Kristusele tema kannatuste tee algusel maailma ilu ja võlu, lihahimu-orgiat ja pillavat rikkust. Piibli järele viis ju Pimeduse vürst Kristuse kord kõrge mäe otsa ja näitas talle all orus laiuvat linna öteldes: "Kõik selle annan ma sulle, kui sa minu ees kummardad!"

Selles punktis jäi mulle üsna mõistmatuks ja küsitavaks valgustuse projektsioon. Kurat ilmus välja roheliselt valgusudust rohelises õhkkerges tohutu pikas ja laias mantlis, mida minimaalselt riietatud näitsikud tantsiskelles slepina laiali hoidsid. Bakanaali üle välgahtas ainult hetketi leekpunaseid sähvatusi. See valgustus oli liialt rahulik ja ilus ekstaasile ja hüsteerilisele lihalikkusele. Kristus varjas käega oma nägu, mitte enda, vaid inimese pärast. Siin oleks teistsugune kõrvetavam valgusvärv olnud omal kohal. Nüüd jäi mulje, et vaevlev Kristus oma nägu enda tunnete pärast käega kattis.

Ja siis osalised. Aarne Jansson Juudasena oli ansamblis kahtlematult kõige kunstiküpsem nii laululiselt, miimikalt ja kahtlustavhiiliselt liikumiselt. Ta oli oma südametunnistusega pahuksiolev inimene — JUUDAS!

Sellevastu oli Bruno Wintzell nimiosalisena — Kristuse kehastajana — esituselt kahvatu, lünklik ja tihti ebausutav. Ta miimikas, kehahoiakus ja laulus ei olnud kübetki maailma pattu kandvat Lunastajat, ent ometi pidi ta olema jumalaks, inimene inimeses. Pahatihti ei saavutanud ta ka muusikalises väljenduses väärikrust ega usaldavat lootust ülesande täitmisel, mida orkestri muusikast eksimatult võis välja lugeda. Bruno Wintzell alustas oma osa väga paljutöötavalt, ausalt ja lihtsalt, kui hullumeelne tema juurde tormas, ta jalge ette maha langes ja abiotsivalt käed välja sirutas. Siis oli Bruno Wintzellis halastajat Kristust, kui ta oma käed talle vastu sirutas, teda üles tõstis ja soojalt kõnetas. Hiljem aga vajus ta oma osast välja ja läks laokile. Mõndpuhku piinamise ja pilkamise stseenis Pilatuse ees või oma ränka risti õlal vedades püüdis ta end koguda, aga see tal ei õnnestunud. Tundus kui oleks temas rasket hingelist isikulõhenemist ja abitust.

Oberammergaus räägiti ühe Kristuse osakandja kohta, et ta esietendusel ja järgnevatelgi oli olnud võratu suveräänne isiksus ja kõigiti usutav Kristus. Siis äkki oli ta tundmatuseni muutunud ja kohati kaotanud ka hingelise tasakaalu.

Ometi valmistab iga Kristuse osa tõlgendaja Oberammergaus ennast ette 10 aastat. (Kannatusmängusid mängitakse iga 10 aasta järele ja kohe valitakse uute Mängude jaoks uued osade täitjad). Nad kasvatavad siis omale pikki juukseid ja habemeid, harjutavad end käima tolleaja riietes, uurivad vanade maalide järele kombeid, liigutusi, miimikat jne. Räägiti veel, et aegade kõige parem Kristuse osakandja Anton Preysinger, oli isegi mägede üksinduses mitu aastat elanud ja mediteerinud, et kannatuse draamasse süveneda. Siiski langes ta meelemärkuseta kokku pärast ristisurma ja selletõttu tekkis häiriv paus ülestõusmise pildini. Olen olnud selle tunnistajaks. See oli aastal 1950!

Ka mäletan ühte noort väga andekat näitelajat Eestis, kes hiilgavalt kujundas ülirasket draamat ja mängis ennast "lõhki". Sellejärele ei olnud ta mitte enam võimeline kehastama sügavat draamat. Ta oli hingeliselt tühi. See on hädaohtlik!

Bruno Wintzell on liialt noor selle kohutava draama jaoks ja ka ettevalmistamise aeg on olnud ülinapp. Kas ei ole ka temaga juhtumas midagi sarnast?

Kuulsin teda kunagi varem raadiokavas Kristuse aariat "Superstarrist" laulmas ja olin röömustavalt üllatunud ning lootsin temast palju tuleviku jaoks. Ta laulis lihtsalt ja hingestatult. Ta hääl kõlas voolavalt ja vabalt. Aga näe, järsku võib "midagi" juhtuda, mis võtab tee jalge alt ära, nagu äkiline maavärisemine, ja siis seistakse hingeliselt tuimalt, olgugi et elu on päästetud ja alles. Kopenhaageni arvustus oli ju kiitev ja tõstis ta tähtedeni!

Titti Sjöblom (Alice Babsi tütar) Maria Magdalenana oma väikeses osas oli muusikaline üllatus. Ta imelius ja õhkkergelt helisev sopran köitis esimesest toonist viimaseni. See helises kristallpuhtalt ja voolavalt. (Ta oleks pidanud olema Neitsi Maria — Jeesuse ema —, kui sellele osale oleks jatkunud suuremat osatähtsust.)

Õrjan Ramberg Heroodese kehastajana oli juba oma kujult hea ilmaliku võimu esindaja ja ta häälekujundamise praaliv kalkus ja jäine külmus olid siin täiesti omal õigel kohal. Dan Tillbergi Peetrus oli pisiosa ja ainult hetketi välgahtav, kuid sellest jatkus, et temas tajuda head näitleja talenti ja osasse süvenemise oskust.

Näitelajate kohta võiks kokkuvõttes ütelda, et nad kõik ekslesid kusagil muusika ja lavategevuse ääremail ilma oma osa psühholoogiliselt arendamata ja olles väga kaugel hingeliste ja väliste väljenduste kokkusulatamise oskusest.

Siiski on sellel ooperil ka käesoleval kujul täita suur ja väärikas ülesanne — teha Kristust noorsoole elavaks ja mõistetavaks. Tänapäeval ju koolidesse, kodudesse ja poliitikameeste programmidesse Kristus enam ei mahu ega kohta ei leia. Kasvav noorsugu peab siis ise Kristuse omale kättesaadavaks tegema.

Imelik! Selle elule kõige suuremast jõuallikast käiakse lihtsalt hoolimatult ja uhkelt mööda, — ent ometi on inimene oma jõus ja väes väeti ja jõuetu. Ta on ainult imetillukene vigur malelaual poliitikute käes, kes voolida tahavad uut inimest. Ja tagajärg on meeleheide, rahulolematus, hüsteerika, elupõletamine ja ummikusse jooks.

Ooperis oli Kristuse kannatamise loost kahjuks Ülestõusmine välja jäetud. Ristisurm jäi nüüd masendavalt ja ängistavalt õhku rippuma. Ometi oli kannatuste hinnaks just võit! Võit kurjuse, ülekohtu ja surma üle, et anda lootust Elule. Ilma lootuseta on vangil raske oma vangipõlve taluda, haigel valuvoodis põdeda ja põhjalangenul sünguse lootusetu mülkast jälle päevavalgusesse ülesse tõusta. Jätke inimkonnale lootus!

Jäästaadionil oli tuhandeid noori koos ja karta olnuks meelelist tumulti etenduseit lahkuvate noorte ridadest. Kuid eksiti. Hoonest väljudes võtsid noored noori ja vanu vastu londitsevate tõrvikutega. Neid leegitses ümber kogu hoone. Niisugust valitsetud ülalpidamist ja tõsiit endasolemist nii suure arvu noorte seas ei ole ma tõesti mitte varem läbi elanud.

Inimkonnal ja inimkonna tulevikul — noortel — on hinges siiski püüd kõrgema ilu ja Valguse poole — KRISTUS ELAB!

ELLI-MARIA HALLAP

Hiina lapse esimesed sõnad: ema, isa, Mao

BONN (VES) — Lääne-Saksa ajakirjanik Sepp Ebisederil õnnestus külastada Puna-Hiinat mõni nädal enne Nixonit. Kuna Puna-Hiina ei nõustunud lääne ajakirjanikke vastu võtma, hankis ta viisa Austrias ja läks sealsete arhitektide ekskursiooni koosseisus sinna arhitektina.

Külastaja iseloomustab Pekgnii järgmiste sõnadega: "Kujutlege kohta, kus ei varastata, ei võeta jootraha, kus kõik on viisakad, kus pole prahti tänavail vedelemas, kus pole kerjuseid, uimastusmürkide tarvitajaid töötuid, valimisi, töölisunioone, streike, pühasid, arstiarveid... Kujutlege 11 miljoni elanikuga metropoli, kus pole maksusid, ärireklaame, reklaamtulesid, värvikirevust,lõbustuskohti... See on tänapäeva Peking.

Ajakirjanik külastas oma grupiga musterkolhoosi "Uus Hiina", mille koosseisu kuulub 13.500 perekonda ümmarguselt 62 000 inimesega. Uhkusega räägiti, et kolhoosnikel on 13.500 jalgratast, 2400 õmblusmasinat ja igal perekonnal 300 ruutmeetrit eramaad, kus võib pidada siga. Muud eraomandust ei lubata pidada.

Kolhoosnike palk on tublisti kõrgem, kui teistes kolhoosides — nimelt 50 juani kuus (ca 25 dollarit). Kolhoosnikud töötavad 6 päeva nädalas, iga päev 8 tundi.

Kulutuste osas tuleb kolhoosnikul maksta sealihakilost 2 juani (1 doll.) kui tal omakasvatatud seast ei jatku. Kilo riisi maksab 5 centi, liiter piima 5 centi, kingad 10 dollarit, jalgratas 50 dollarit jne. Üüriks maksab perekond kuus 2 dollarit ja haigekassasse 50 centi. Kommunistlikud juhid on välja arvestanud, et see on küllalt rikkalik tasu ja seepärast peab iga perekonnal üle jääma aastas 20 juani, mis tuleb anda riikliku hoiukassasse.

Kõik kolhoosnikud kiitsid endastmõistetavalt, et elu olevat palju parem kui enne Maod. Toit ja uluatune on nüüd kõikidele kindlustatud, keegi ei sure nälga. Hiinas ei tunta palgata puhkust. Kõik, mis ta aastas saab, on kuus vaba riiklikku püha peale tavaliste nädalapühade. Viimaseid võib muide iga kolhoos või käitis ise valida. Nii on mõnel kolhoosis puhkepäevaks reede, teisel esmaspäev jne. 60-aastaselt võib hiinlane minna pensionile, saades siis 70 prots. palgast.

Hiina lapsed kasvatatakse juba imikueast peale kommunistiks. Hiina lapse esimesed sõnad on — isa, ema, Mao. Punast Mao "palveraamatut" näeb ta alatasa köikjal ning kuuleb sellest etteloetavaid tarkusi.

Koolis ei ole ükski tund apoliitiline. Rehkendamistunnis, näiteks, on ülesanne: Kui meie vaprad isamaakaitsjad tapavad neljast rünnavast Ameerika imperialistlikust agressorist kaks meest, mitu agressorit jääb siis veel alles?

Pekingis oli vanal ajal olnud 100.000 prostituuti. Nüüd ei olevat neid enam ainustki, sest Mao võimule pääsedes laskis köik prostituudid kinni püüda ja saatis kuskile laagrisse "ameti ümberõppimiseks". Linnas pole leida ka baare ja köik omaaegsed kuulsad öoklubid on suletud. Kogu linnas valitseb kummaline hallus, üksluisus, termiitlik sagimine.

Grupi saatjaks oli noor ja nägus hiinlanna nimega Suzi. Kui ajakirjanik püüdis teada saada, missugune on tänapäeva hiinlase armuelu, vastas tõlk: "Meil on vaid üks armastus, see on armastus meie partei, meie armee ja meie kalli juhi Mao vastu."

Ajakirjanik oli Suzile kõnelnud läänemaailma naiste riietusest, soengumoodidest, nende värvikülluses riietamisel jne., näidates ka pilte. Parteinaise Suzigi poliitilise tarkuse kilp näis olevat selle kõige vastu nõrk: järgmisel päeva austerlasi ära saates oli tal esmakordselt pähe tekkinud lilleehe ja üle halli vormikostüümi punane sall.

● Kaitseministeerium viis 4 eskadroni "F-106" võitluslennukeid Rahvuskaardi koosseisu, suurendades viimase vastutust USA kaitseks N. Vene pommitusrünnakute vastu. Moodsad võitluslennukid said New Jersey, Massachusettsi, Michigani ja Montana osariigid.

Lühiteated Ameerikast

● President Richard Nixon esitas UN-ile peasekretäri abiks määramiseks Massachusettsi osariigi republikanist delegaadi Esindajatekoja F. Bradford Morse, kes asuks dr. Ralph Bunche surma läbi vabanenud kohale.

● Ameerika unioonide juhid ecsotsas unioonide keskliidu AFL-CIO presidentdi George Meany ja autotööliste unioonni presidendi Leonard Woodcocckiga astusid välja inflatsiooni takistamiseks moodustatud palganõukogust, kuna nad on palkade piiramise vastu.

● USA kullafond langes 9 miljardile 588 miljonile dollarile kui Rahvusvaheline Rahandusfond välja võttis tema arvel olnud kulla 544 miljoni dollari väärtuses ja müüdi veel kulda 5 milj. väärtuses, nii on kulla väljavool kogusummas 549 miljonit dollarit.

● President Richard Nixon pööras Kongressi poole ettepanekuga, määrata täiendavalt 100 milj. dollarit vanade inimeste abistamiseks eriti toiduainetega. Kui ettepanek Kongressis vastu võetakse, on elatanud isikute abistamise summa käesolevaks aastaks keskvalitsuse poolt 257 milj. dollarit.

● Kaitseminister Melvin R. Laird teatas, et käesoleva aasta suvel, juunist kuni septembrini, selgub, kas vabatahtlike juurdetulek võimaldab kaotada sundusliku sõjaväeteenistust. Vabatahtlike arv on kogu aeg vähenemas sõjajõudude vastase kihutustöö tagajärjel.

Kas teie lapsed ja lapselapsed loevad

EESTI PÄEVA-LEHTE?

Selle kaudu seotakse nad eestlusega ja Eesti probleemidega. Paljud vanemad peavad oluliseks tellida lehte ka oma lastele kingitusena, et nad harjuksid eesti oma lehte lugema.

SOOVITAGE EESTI PÄEVALEHTE NENDELE, KES VEEL EI OLE TELLIJAD

EPL saadab meeleldi proovinumbreid.

†

Minu kallis abikaasa, meie hea isa

Valter Kaaman

* 2. 9. 1914 Narva-Jõesuus
† 10. 4. 1972 Malmös

Leinavad sügavas kurbuses

SIGRID
MAIT ja PIRET

Matusetalitus toimub laupäeval, 22. aprillil kell 13 S:t Birgitta kabelis Östra kalmistul.

†

Meie kallis poeg ja vend

Valter Kaaman

Leinavad kurbuses

EMA
LUULE ja AGNE
lastega

†

Kallist õemeest

Valter Kaaman'i

mälestavad kurbuses

MORGILT ABIKAASAGA
ADA
OMAKSED
Kodumaal

†

Raske haiguse järele lahkus meie armas sugulane

Silla Lovise Höbepõld

Mälestavad

ROSA RAMMUS
AINO, ÜLO, EVI, LEHTI
perekondadega

Puhka rahus kallis Silla!

EESTIROOTSLASTE AASTAKOOSOLEKULT

Eestirootslaste esindusühing Svenska Odlingens Vänner pidas nädalavahetusel oma järjekordset aastapeakoosolekut Stockholmis. Kokku oli tulnud hulgaliselt rohkem eestirootslasi kui kunagi varem ühele aastakoosolekule, kus peamiselt antakse aru tegevusaastast ja valitakse ametikandjaid.

Koosoleku algul mälestati aasta jooksul manalasse varisenud kaasmaalasi. Eriti mälestati samal päeval Saltsjöbadenis eestirootslasest kirikuõpetaja Ivar Poell'i poolt maetud 76-aastast Olga Hallberg'i. Kadunu oli kodumaal algkooliõpetaja, samuti sekretär eestirootsi juhtivaile tegelasile Hans Põhlile ja Nikolaus Bleesile. Rootsis töötas Olga Hallberg muuseas kantseleiametnikuna valitsuse poolt sisseseatud asutusele: Komittén för Estlandssvenskarna.

Olga Hallberg-i öde Alfrida Lindquist on 1941 aastal küüditatud major Anders Lindquisti lesk. Major L., pärit Vormsist, oli ainuke eestirootslane, kes enne punase laviini algust oli jõudnud selle söjaväelise aukraadini. Baaside tulekul nimetas Vabariigi Valitsus Anders Lindquisti Kaitseliidu Läänemaa Maleva Pealikuks. Vabadssõja lõpul oli ta olnud vallasekretäriks Vormsis.

Juhatus ja revisjonikomisjon valiti tagasi endises koosseisus: esimeheks Hugo Mickelin ja juhatusliikmeteks Johannes Hammerman, Alf Heldring, Alexander Samberg ja Alexander Treiberg. Revisjonkomisjoni Emil Lindkvist, Ivar Stahl ja asemikuks Thomas Lorentz.

Peakoosoleku lõppedes esines Lars Lindström Vormsist, kes valguspiltide näitamisel köneles oma mitmetest reisidest nii Euroopas kui mujal.

27 augustil 1972 toimub eestirootslaste traditsiooniline kodukohapäev, Hembygdsdagen, nagu varemalt Värmdöl, Klinteni Björknäspaviljonis. Tänavuse kodukohapäeva peomotoks on eestirootslaste merendus ja kalandus. Ainel on sugulust kõikide eesti meremeeste, kalurite ja randlastega. Seetõttu peaks kõigil "asjaosalisil" olema huvi ja tahet juba nüüd valuda pühapäev 37 augusti 1927 eestirootslaste külastamiseks nende Hembygdsdagen-il.

†

Uinus igavesele uncle minu armas abikaasa, meie ema ja vanaema

Elena Suu

n-na Wapper

* 14. 6. 1893 Muhus
† 9. 4. 1972

Sügavas leinas

MIHKEL
EDUARD, INGEGERD ja MIKAEL
AGNI ja EVALD
VÄINO, KARIN,
ULRIKE ja HELENA

Matusetalitus ja muldasängitamine toimub Åby kalmistu kabelis laupäeval, 15. apr. kl. 13.

†

Kallist sugulast

Elena Suu'd

mälestab vaikses leinas

ÕETUTAR HELMI
perekonnaga Rootsis

KIRIKLIKE teateid

EEL KIRIK

STOCKHOLM: 16/4 kl. 15 Jakobi kirikus Stockholmi lipkondade Jüripäeva jumalat. Lubadused, ülendused, käskkirjad. Kog. õp., orelil H. Kiisk, laululehed.

ALINGSÅS: Maakirikus 22/4 kl. 13 jumalat., õp. Kool, orelil PG Strömberg, laululehed.

GÖTEBORG: Kristiines Jüripäeva jumalat. 23/4 kl. 14, õp. Kool, orelil PG Strömberg, solist Helle Aro-Cervin, laululehed. Õp. Kooli uus aadress: Stockenströms väg 5 B, 150 31 Åkers Styckebruk, tel. 0159/334 48.

GÖTEBORG: St. Paulis jumalat. 23/4 kl. 14.30, õp. Wilund, orelil L. Lindblom, laululehed. Pärast jumalat. kohvilaud naisringi korraldusel kog. majas, Stockholmsg. 16-18.

HELSINGBORG: Maria Kirikus jumalat. 23/4 kl. 13.30, õp. Rebane, orelil Eha Põhl, laululehed.

KOPENHAAGEN: Hans Tauseni kirikus jumalat. 22/4 kl. 15, õp. Rebane, orelil Eha Põhl, laululehed.

LANDSKRONA: St. Johannese kirikus jumalat. 23/4 kl. 18.15, õp. Rebane, orelil Eha Põhl, armulaud, laululehed.

EESTI AP. ÕIG. KIRIK

STOCKHOLM: Püha Nikolai Peakirik, 16/4 kl. 11 liturgia, salvikandjate naiste pühapäev. Teenib ülempreester A. Nael.

SOOME ORTODOKSKIRIK

MÖLNDAL: Õhtuteen. 15/4 kl. 17 Rantsi majas ja liturgia 16/4 kl. 13 Göteborgi Guldhedeni ortodokskirikus, ülempr. Juhkam.

VABAKIRIKUD

STOCKHOLM: Eesti Nelipühikirik Brävallag. 11, 16/4 kl. 10 pühapäevakool, kl. 11 jumalat. Herman Laur köneleb enne misjonireisile asumist, soolo-, noorte- ja koorilaule. 18/4 kl. 19, 19/4 kl. 19 ja 20/4 kl. 19 Helmut Rüdmik Torontost, lauluettekandeid. 22/4 kl. 18 perekonnaõhtu, külaline H. Rüdmik, värvifilm Türgi eesti külast, lauluettekandeid.

STOCKHOLM: Norrmalmi Bapt.-Kirik, Norrtullsg. 37, jumalat. 16/4 kl. 16, A. Vaim.

ALINGSÅS: KFUM, Östra Kyrkog. 8 B, jumalat. 16/4 kl. 11, Helmut Rüdmik Kanadast, Göteborgi Smyrna lauljad-mängijad.

ESKILSTUNA: Nelipühi Kirik, Filadelfia, Smedjeg. 23, jumalat. 16/4 kl. 13, A. Söderlund ja V. Lindma.

GÖTEBORG: Blå Bandetis 16/4 jumalat. ei ole. KFUM-KFUK ruumes Parkg. 9:11 palvet. 19/4 kl. 13 ja 22/4 kl. 16.30.

GÖTEBORG: Smyrna, Parkg. 1, H. Rüdmik jutl. jumalat. 12/4 kl. 19, 15. aprillil kl. 18 ja 15/4 kl. 15, samas pühapäevakool. Palvet. 19/4 kl. 18 Bergsjös ja Jonseredis.

HELSINGBORG: Slottshagskyrkan, Långvinkelsg. 26, jumalat. 16/4 kl.14 Elsa Roos.

KUMLA: Nelipühi Kirik Filadelfia, jumalat. 17/4 kl. 19, Helmut Rüdmik.

NORRKÖPING: Tabernaakel, Kungsg. 26, jumalat. 16/4 kl. 13, J. Adelman jt. Betaania, Brådg. 54, palvet. 15/4 kl. 18.

● **Minnesota Eesti Selts valis peakoosolekul Minneapolises esimeheks Meta Tahki, abiesimeheks Taavi Kubitsa ja juhatusliikmeteks Endel Nõmme, Heino Jaska ja Senta Karia.**

Kosistoorium

Algus lk. 1

vuse kohta. Konsistooriumi heakskiitmisel esitab peapiiskop needsamad motted Inglismaa praostkonna sinodile, USA mõlema praostkonna õpetajate konverentsidele ja Kanada õpetajatele arutamiseks. Nendele kelledega peapiiskop ei saa isiklikult kokku, saadetakse kätte ettekande paljundatud tekst. Tulemused võetakse kokku sügise toimuval konsistoorumi täiskogu koosolekul ja tehakse kiriku tegevuskavana teatavaks seejärele.

Kohalik elu

GÖTEBORG
Eesti Maja koosolek

AB Göteborgi Eesti Maja peakoosolek peetakse pühapäeval, 16. aprillil kell 14.00. E. Majas, Drottninggatan 27. Hääite registreerimine algab tund aega varem. Kuna olemas on suurel hulgal väljalunastamata aktsiaid, teatab juhatus, et neid saab kätte kohapeal. Palutakse kaasa võtta aktsiatellimise kviitung.

JUHATUS

GÖTEBORG
GEM Klubi kevadpidu

Göteborgi Eesti Maja Klubi korraldusel toimub suur kevadpidu 29. aprillil E. Majas algusega kl. 19. Eeskavas muuhulgas kirev kava populaarse näitlejatari Tiiu Haameri poolt samuti ootatakse tantsuks mängima Pilli-Jussi. Klubi perenaiste poolt rikkalik külm laud, on korraldatud loterii ja tants. Osavõtumaks 25:-. Kuna osavõtjate arv on piiratud, palub klubi juhatus kiiret registreerimist Enn Kanarbikule, tel. 27 43 52 või 27 96 82.

GÖTEBORG
Talgud Koitjärvel

Suve lähenedes elavneb tegevus Koitjärvel. Et kõik sujuvalt läheks, on vaja Koitjärvel pärast talve korda seada — tööd on palju. Koitjärve juhatus kutsub üles kõiki tulema ühistöödele laupäeval, 22 . aprillil ja kel aega, ka pühapäeval, 23. aprillil. Lahkeid ühistöös osavõtjaid palutakse kontakti võtta Jaan Saviojaga tel. 21 34 29.

Eelteade: Traditsiooniline Koitjärve Suvepidu peetakse käesoleval aastal laupäeval, 17. juunil — muidugi Koitjärvel. Lähemalt edaspidi.

STOCKHOLM
Kunstinäitus Esinduses

Rõõmsaks uudiseks pealinna kunstihuvilistele on kahe tuntud eesti daami, näitleja Signe Pinna-Jürgenthali ja pr. Alma Vanatoa ühine kunstinäitus. Signe Pinna astub esmakordselt oma õlimaalidega avalikkuse ette. Alma Vanatoa esitab uusimat oma akvarellidest, peamiselt lillede motiive.

Näitus toimub Esinduse Naisringi korraldusel. Avamine toimub pühapäeval, 23. aprillil kell 16 Esinduse ruumides, Sandhamnsgatan 1 (Gärdeti peatus). Näituse avab Naisringi esinaine fil. kand Meeri Mamberg. Näitus jääb avatuks kuni 29. aprillini. Äripäevadel on võimalik väljapanekutega tutvuneda kell 14-17 ja pühapäeval kell 16 18.

● **Enskede kirikus laulatati Hans Melin ja Anne-Liis Väinloo, Saltsjö-Duvnäs, Heldur ja LindaVäinloo tütar.**

Maa teatab endast maa-ilmaruumile

CAPE KENNEDY (VES) — Alasti mees ja naine graveeriti alumiiniumplaadile, mis kinnitati ruumisõidukile Pioneer 10 ja saadeti 27. veebruaril taevaruumi. Pioneer 10 jõuab Jupiteri juurde 20. det. 1973, tehes seal pilte ja saates neid tagasi maakerale.

Jupiteri võimas külgetõmbejõud tõmbab Pioneeri 2/3 tiiru võrra oma orbiiti, kuid siis paiskub Pioneer edasi maailmaruumi lõpmatusse. Alumiiniumplaat on mõeldud selleks, et kui kusagil kosmoses leidub inimeste taolisi olevusi ja plaat jõuab nende kätte (milleks küll on vaid "pool protsenti lootusi"), siis nad saaksid n.ö. teate planeedilt Maa. Plaadil ei ole ühtegi sõna, kuid on märgitud Päikesesüsteemi kaart ja Maa asukoht selles. Plaadile on graveeritud veel kaks vesinikuaatomit eri energiastaadiumis. Kui plaat satub olevuse kätte, kes tunneb füüsikat, on talle selle sõnum kohe selge. Plaat rändab lähema 100 milj. aasta jooksul umbes 3000 valgusaasta kaugusele. Ligem kinnistäht Alpha Centauri on 4,3 valgusaasta kaugusel.

"Hea sõnumi" raadiosaated

Vaimulik raadiosaade Euroopast igal

teisipäeva ja laupäeva õhtul kell 21.15-21.30

lühilainel 31,33 m.

Postiaadress: Andres Link, Albatrossvägen 92, 136 66 Handen, Sverige.

Vändrast pölvnevad eestlased!

Kellel on sugulasi mõne alltoodud perekonnanimega, palun saata andmeid minu perekonna sugupuu uurimiseks ja täiendamiseks. Sulgudes märgitud kohtadesse on nende eel toodud nimelised siirdunud **80—140 a. tagasi.** Suguvõsa "priinimede" andmisest alates: Jaanson, Jannsen, Jensen — kõik sama algupäraga. Pärner, Sildever (Karksi), Vehterstein ja Üsler. Vanemad kõrvalharud: Allikson, Alt (Velise, Nurtu), Kirkmann, Kontson, Künnapas, Lips (Lelle), Pert, Reier (Tallinn), Riemann (Tallinn ja Väätsa Piiometsa), Riipulk, Tetsmann (Peterburg ja Tallinn), Tomasson ja Tönismann.

Vastused saata: Endel Toiger, R. R. 1, Murillo, Ont., Canada.

STOCKHOLMI EESTI MEESKOOR
STOCKHOLMI EESTI NAISKOOR

KIRIKUKONTSERT

Hedvig Eleonora Kirikus

Laupäeval 29. aprillil kell 16.00

Solist: Helle Aro-Cervin, organist: Henrik Cervin

Pääsmed kr. 10:—, pensionärid kr. 5:—

Ilmub kolmapäeviti ja laupäeviti

EESTI PÄEVALEHT

Vaba eestlaskonna informatsioonileht

Rootsi televisiooniprogramm

TV Lördag

9.00 TV-nytt, väder.

9.05 Start 2. Färg. Engelska för vuxna. 26. Is the Duke at Home?

9.20 För alla barn i Sverige: Fyra vip. Fyra Verkligt Intressanta Personer löser nya mysterier. 2. Mysteriet med sjömanskistan eller Den lysande bilden. Del 1—2.
Tuben, Typen, Tösen och Svansson leker med vårt svenska språk.
Suomenkieliset ohjelmat.
Finskspråkiga program.

10.00 Matleena. Esteri Erhomaan romaaniin perustuvan ohjelmasarjan viides osa. Musiikki Ossi Runne, Lavastus Reijo Puttonen, ohjaus Anja-Maija Leppänen.
Matleena — TV serie om den föräldralösa flickan Matleenas öden och äventyr. Del 5. Matleena och barnen. I rollerna Sinikka Sokka, Kalevi Honkanen och Göran Cederberg.
Textat på svenska.

10.35 Lasten TV eller Barnprogram. Poetens födelsedagsfest — Tecknad film av Tupuna Vaissi om poeten Yiermi och hans familj.
Textat på svenska.

10.50—11.00 Wanha kamera eller Den gamla kameran. 4 Gumman och mannekängerna. Hur det finska modet förändrats.
Textat på svenska.

11.20 Matematik på nytt för vuxna. 18. Att tolka statistiska samband. Finns det något samband mellan cancer och rökning?

11.40 Nationalekonomi II FÖR VUXNA. (. Att handla med vinst. Prof. Bo Södersten och Herbert Söderström.

12.00 Nationalekonomi II FÖR VUXNA. . Handel med slagsida.

12.20—12.45 Små människor — TRU:s föräldraserie. 8. Tandtroll eller kariesfri.

17.00 Världen i fokus: Japan. Färg. Reportage från Miyamata — förr en stilla badort — i dag en industristad på 40.000 invånare som drabbats av världens kanske största miljökatastrof.

17.35 Vecko-nytt i ett textat program.

17.50 Start 2. Färg. Engelska för vuxna.

17.55 Helgmålsringning. Färg. Från Kristine kyrka i Falun.

18.00 TV-nytt, väder, meddelanden.

18.05 The Love Seeker. Färg. Kärlekssökaren. Sveriges bidrag till underhållningsfestivalen i Montreux. Lasse Brasse Brännström, Claes Dieden, Linda van Dyck, Tommy Körberg, Kisa Magnusson, Sven-Erik Wikström m fl. Manus och regi: Lasse Hallström.

18.35 Dennis — alla tiders mest hjälpsamma busfrö. 13. Hur man grejar en vilosoffa åt brevbäraren.

19.00 Fablernas värld. Färg. Syster Pippi Karolina.

19.05 Coronation street — om en gata där alla känner alla. Regi: Howard Baker.

19.30 TV-nytt, sport, väder.

20.00 Snapphanepojken. Färg. Äventyr och verklighet i ofredens tid av Max Lundgren och Bo Sköld. Del 5. Slutet. Regi: Jan Hemmel.
Krister Henriksson och Wanja Base..

20.30 Näst sista månfärden. Färg. Bengt Feldreich rapporterar från USA.

20.50 Vid pianot: P. Ramel. Färg. Sven Olssons trio underhåller. Vid Sven Olsson: Sture Åkerberg. Del 2.

21.20 Uppehåll i Myrlandet — film av Jan Troell, efter en berättelse av Eyvind Johnson
Max von Sydow Allan Edvall, och Karl Erik Flens.

22.00 Det händer i ettan. Färg.

22.10 TV-nytt, väder

22.15 Snobbar som jobbar. Färg. Tony Curtis och Roger Moore.

23.05—23.10 TV 2-veckan. Färg.

TELEVISION 2

17.10 Familjen Ashton. Färg. Del 45: De förlorade . . .

18.00 Kojan — för de yngsta.

18.25 Miljöredaktionen: Gifter och gifttransporter. Färg.

18.55 Väder.

19.00 TV-nytt.

19.10 Rapport.

19.30 Sköna lörda'n Färg. Underhållning från Mosebacke Etablissement med Berndt Dahlbeck, Lalla Hansson och Mankan, Kustbandet, New World samt Al Stewart.

20.00 Naturväktarna. Färg.
Nils Dahlbeck, Carl Edelstam, Pelle Palm och Swiss Östgren.

20.35 TV 2:s bokvecka: 30-talets Vietnamkrig — Göte Nilssons bok Svenskar i spanska inbördeskriget.

20.45 TV-nytt.

20.50—22.10 Världsnymden anfaller — amerikansk film från 1956 med Kevin McCarthy, Dana Wynter, Larry Cates och King Donovan. Regi: Don Siegel.
Filmen barnförbjöds vid den svenska premiären 1957.

TV Söndag

Suomenkieliset ohjelmat.
Finskspråkiga program.

10.00 Uutisviikko eller Nyhetsveckan.

10.25—11.00 Teräslevystä valtamerijättiksi eller Från plåt till oceanjätte. Färg. Ett fartyg blir till — hur mekanik och människa samarbetar. Inspelat på Wärtsilä skeppsvarv i Åbo.
Textat på svenska.

12.20 Nationalekonomi I för vuxna. 9. Offentlig affärsverksamhet. SJ-chefen Lars Peterson och Televerkets chef Bertil Bjurel intervjuas.

12.50—13.35 Vi kallar dom u-länder. Färg. 9. Bistånd .Hur mycket hjälper vi u-länderna och varför? Exempel på några svenska projekt: Lärarhögskolan i Kenya, fredskårister i Zambia och familjeplanering på Ceylon.

16.45 Moment; katekes, glosor och stryk — så levde barnen förr. Med utgångspunkt från två böcker, Göte Klingbergs Så levde barnen förr och Fataburen 1971, berättar Moment om barnen- farliga och barnförbjudna historia

17.15 Start 2. Färg Engelska för vuxna. 26. Is the Duke at Home?

17.30 Lammet och herden — Bjursåsflickorna sjunger och pastor Per Erik Sandström talar i Falu Missionskyrka.

18.00 TV-nytt, väder, meddelanden.

18.05 Hemma med Ria. Färg. En dag på Strömma Lanthushållsskola.

19.00 John Blund. Färg.

19.10 Hvar 14:e dag. Färg.

19.30 TV-nytt, sport, väder.

20.00 Sjung med Egon! Färg. Allsångsprogram med Egon Kjerrman.

20.20 Hundarna. Färg. TV-pjäs av Kjell Sundberg. Handlingen utspelas i en observationsbunker en tid efter det att landet ödelagts av kärnvapen. Fem människor är stationerade där. Regi: Per Ragnar.
I rollerna: Ulla Blomstrand, Lars Erik Berenett, Gösta Ekman, Erik Hell och Per Mattson.

21.10 Levande svensk folkmusik: Kringel och hagervals. Spel och dans hemma hos storspelmannen Olof Tillman och hans söner i Dala-Floda.
Ett spelmanssorti:tt av Matts Arnberg och Lars Egier

21.35 Start 2. Färg. Engelska för vuxna.

21.40 Ishockey-VM Färg. Sammandrag Sverige—Schweiz.

22.10 TV-nytt, väder.

22.15—22.45 Sportspegeln.

TELEVISION 2

16.00 Nybyggarland. Färg. Äventyrsserie i sex delar från 1870-talets Lappland. Del 2: Björnen. Manus: Åke Söderlind och Lars Molin. Regi: Lars G. Thelestam.
I rollerna: Herman Grönlund, Ira Grönlund, Thure Karlsson, Sonja Lindgren-Källström, Jone Bixo, Sven Grönlund och Knut Pettersen.
Textat.

16.30 Kojan — för de yngsta.

16.55 Ishockey VM: Direkt Sverige — Schweiz i Prag.
I första pausen:

17.35 TV 2:s bokvecka — Leif Holgerssons bok Socialhjälp under debatt.
Gunnar Västberg diskuterar med författaren.
I andra pausen:

18.20 TV-nytt, väder.

18.15 ca Sportnytt.

19.30 Vi i femman. Färg. Frågetävling för femteklassister med Berndt Friberg.

20.15 Titta på tvåan. Färg.

20.20 Tjejsnack — Rodney väntar barn, Monika drömmer om att bli flygvärdinna, Bettan är arbetslös och Lilian jobbar politiskt.
Tonårstjejer på ungdomsgårdar i Stockholms förorter har sett pjäsen "Tjejsnack" som också är utgångspunkten i det här programmet.

21.05 TV-nytt.

21.10 Vetenskapens värld. Färg. Rymdforskning och dess framtida utveckling.

21.40—23.40 Djävlarna i Loudon. Färg. Musikdrama i tre akter av Krzysztof Penderecki. Tonsättarens eget libretto bygger på John Whitings dramatisering av Huxleys dokumentära roman.
Marek Janowski dirigerar Hamburgoperans kör och Hamburgfilharmonin och TV-regin är signerad Joachim Hess.
Inte lämplig för barn.

TV Måndag

Skol-TV:

8.30—8.50 Appell och dokument. 3. Att registrera verklighet. Gymnasiet.

9.00—9.25 Yrke och framtid. 5. Efter gymnasiet G 2.

10.10—10.25 I Sovjetunionen. 1. De stora avståndens land. Mellanstadiet.

10.35—10.55 Mer om film och TV. 2. Om romantik. Högstadiet.

12.00—12.15 Was gibt's? 4. Högstadiet.

12.20—12.40 Havet. 1 Kalorier ur havet. Högstadiet.

12.45—13.00 Start 2. Färg. Engelsk nybörjarkurs för vuxna. 26. Is the Duke at Home?
Skol-TV:

14.00—14.20 Från vällnformerad källa. 2. Aktuellt från Båstad. Gymnasiet.

16.30—16.50 Hos djurdoktorn. 5. Apor.

16.55 Ishockey-VM Färg. Direktsändning av matchen Sverige—Tjeckoslovakien. Lars Gunnar Björklund och Roland Stoltz.
I första pausen:

17.35 ca TV-nytt, vädret.
I andra pausen:

18.20 ca Nästa gång Denver. Färg. Sven Plex Petersson med en film från 1976 års vinterolympiska trakter.

19.15 ca Har du hört den här? Ulf Brunnberg, Bernt Dahlbäck, Nisse Ericsson och Catrin Westerlund berättar historier av Gottfrid Grafström och Rune Olausson.

19.30 TT-nytt, vädret

20.00 Korsnäsgården. Färg.

20.50 Jazz me blues Färg. Det norska jazzbanet Stokstad/Jensen spelar: Jazz me blues, King of the Zulus och Panama Rag.

21.05 Människojakt. Färg. Engelsk serie. 5. Ännu ett vatten att passera.
I rollerna: Peter Barkworth, Alfred Lynch, Cyd Hayman.

21.55 Vem skrev hundarna? Färg. Kjell Sundberg författare till TV-pjäsen Hundarna som visades i går intervjuas av Kjell A. Abrahamson.

22.10 TV-nytt, väder.

22.15—22.45 Trogna tjänare. Några äldre, kvinnliga industriarbetare berättar.

TELEVISION 2

18.30 Den vita delfinen. Färg. Tecknad fransk serie.

18.45 ca Sindbad sjöfararen. Färg. 5. Diamanternas dal

18.55 Väder.

19.00 TV-nytt.

19.10 Rapport.

19.30 Buss-kisarna. Färg. Engelsk komediserie med Reg Varney.

19.55 Anslagstavlan

20.00 Gumaeliusträften. Färg. "Regering — näringsliv, samarbete under 70-talet?"
Medverkande: Statsminister Olof Palme, industriminister Rune Johansson, direktör Gunnar Dahlsten, Mölnlycke AB, direktör Ulf Laurin, PLM. Debattledare: Gustaf Olivecrona. Programledare: Bo Sigheden.

20.40 TRU:s föräldraserie. 9. Liten och rädd.

21.10 Nationalekonomi II. 12. Handel och utveckling.

21.30 TV-nytt.

21.35—21.55 Nationalekonomi II. 13. Handelspolitik för utveckling.

TV Tisdag

Skol-TV.

9.00 En naturtyp om våren. Färg. Lövön. Högstadiet.

9.20—9.35 Fysik åk 7. 1. Elektricitet. Högstadiet.

9.45—10.05 Liv under mikroskop, 3. Högstadiet.

10.10 Från vällnformerad källa. 1. Nytt eller nyttigt. Gymnasiet.
Förskoleprogram.

10.30—11.00 Om hjälp när man är sjuk.

11.40 Fyra vip. Andra mysteriet: Mysteriet med sjömanskistan eller Den lysande bilden.
Tuben, Typen, Tösen och Svansson leker med vårt svenska språk.
Skol-TV:

12.00—12.10 Matematik åk 1. 3. Tallinjen 2. Lågstadiet

12.45—13.00 Du är också trafikant. Lägstadiet.

13.10—13.30 Vad händer i svenskt näringsliv? 1. Åbylund — Wimantorp. Gymnasiet.

13.35 Film och TV 2. Tvekamp. Högstadiet.
Förskoleprogram:
14.00 Om hjälp när man är sjuk.
Skol-TV:

14.30—14.50 Samhällsekonomi — teori och verklighet. 1 Rumänien. Gymnasiet.

16.30 Barnens halvtimme. Färg. Räven och Lejone' visar filmer om hundarna Psi och Zivota m m.

17.00—17.20 Fyra vip. Andra mysteriet: Mysteriet med sjömanskistan eller Den lysande bilden.
Tuben, Typen, Tösen och Svansson leker med vårt svenska språk.

18.00 TV-nytt, väder, meddelanden.

18.05 Krumeluren dras in i en brottshärva och blir polisvittne. Färg

18.30 Gäst i ettan. Färg.

19.00 John Blund. Färg.

19.10 Fyra vip. Tredje mysteriet: Mysteriet med den gottsugna fantombilsrånaren eller De vita korsen. Del I.
Tuben, Typen, Tösen och Svansson leker med vårt svenska språk.

19.30 TV-nytt, väder

20.00 En gång till. Färg. Skämtstumpar och sångbitar tur och retur av och med Charlie Elvegård, Albert Engström, Grus i dojjan, Per Martin Hamberg, Nils Hasselskog, Helan och Halvan, Stig Järrel, Harry Langdon, Sven Lindberg, Astrid Lindgren, Frideborg Lundin, Rutger Nygren, Rune Olausson, Rosa Pantern, Gösta Prüzelius, Mille Schmidt, Margareta Sjödin, Kjell Stensson, Svarta Masken, Hans Wahlgren, Ing Gill m fl.

21.00 Ovan där . . . Färg. Sångstund från Björngårdsvillan.

21.30 Johanna, 13. En människa i skolsamhället.

21.40 Moment.

22.10 TV-nytt, väder

22.15—22.35 Treffpunkt München. Färg. Inför tysklandsresan olympiaåret 1972. Råd och tips på svenska, ord och dril. på tyska. 3. På stan.

TELEVISION 2

18.30 Ett ställe att vara på. En film om barn och ungdomar i ett bostadsområde i Malmö

18.55 Väder.

19.00 TV-nytt.

19.10 Rapport.

19.30 Hela världen är förälskad. Amerikansk långfilm från 1952. Regi: Richard Fleischer.
I rollerna: Charles Boyer, Louis Jourdan, Marsha Hunt, Kurt Kaszner.

21.00 Försvinner Danmarks gröna gräns? Färg. I ett reportage i serien "Vi i Norden" från den dansk-tyska gränsen berättas om befolkningens reaktioner inför en dansk anslutning till EEC.

21.30 TV-nytt.

21.35 Delsbostämmor — Inslag från några av de stämmor som ljöd runt om i Delsbo i början på juli 1971.

22.10—23.00 EM-bordtennis. Från lagfinalerna i Rotterdam. Bengt Grive.

TV Onsdag

Skol-TV.

8.30—8.50 Samhällsekonomi — teori och verklighet. 1 Rumänien. Gymnasiet.

9.20—9.35 Teknik i vardagslivet. 4. Mekanik. Lågstadiet.

9.45—10.05 Mer om film och TV. 2. Om romantik. Högstadiet.

10.10 Fyra epoker — fyra miljöer. Färg. 4. 1700-talet Gymnasiet.

10.35 Film och TV 2. Tvekamp. Högstadiet.

11.00 Nationalekonomi II för vuxna. 12. Handel och utveckling.

11.20 Nationalekonomi II. 13. Handelspolitik för utveckling. Professor Bo Södersten och Herbert Söderström.

11.40 Fyra vip. Tredje mysteriet: Mysteriet med den gottsugna fantombilsrånaren eller De vita korsen. Del I.
Tuben, Typen, Tösen och Svansson leker med vårt svenska språk.
Skol-TV:

12.00 Matematik åk 2—3. 3. Trafik. Lågstadiet.

12.20—12.40 I Latinamerika. Färg. 2. När frosten kom Mellanstadiet.

12.45 Biologi åk 2. 9. Vi undersöker miljön. Gymnasiet.

13.10—13.30 Matematik åk 4. 5. Negativa tal. Mellanstadiet.

13.35—14.00 Sju gissel. 5. Åderförkalkning. Gymnasiet.

16.30—16.45 Den vackra rösten. Färg. Tecknad irländsk folksaga.

18.00 TV-nytt, väder, meddelanden.

18.05 Sommarlovet. Färg.

18.25 Picolo. Den lille målaren.

18.30 Gäst i ettan. Färg.

19.00 Fablernas värld. Färg. Fröken Stork far till Ytterskogen. Färg.

19.05 Coronation street. Engelsk berättelse om en gata där alla känner alla.

19.30 TV-nytt, väder.

20.00 En mycket enkel pedagogik. Om en skola i Belgien, grundad 1907 av Ovide Decroly läkare och pedagog. En film av Eric M. och Monika Nilsson.

20.50 Min ålder: 34—39 år. Färg. Engelsk komedi. Manus: Rhys Adrian.
I rollerna: Edward Woodward, Angela Scoular, Phyllida Law, Edward de Souza, Charles Bolton.

21.40 Insyn: Totosporten.

22.10 TV-nytt, väder

22.15—22.45 Ishockey-VM. Färg. Sammandrag av matchen Sverige—Västtyskland.

TELEVISION 2

16.55 Ishockey VM. Färg. Direktsändning från matchen Sverige — Västtyskland. Mac Gänger och Roland Stoltz.
I första pausen:

17.35 Gamlingarna i Azerbajdzjan. Färg Vi får träffa några pigga åldringar i Sovjetrepubliken Azerbajdzjan i östra Kaukasus Den äldste är enligt egen utsago 164 år.
I andra pausen:

18.20 ca TV-nytt, väder.

19.15 ca Rapport.

19.30 En svensk situation: Ännu en dag — pjäs av Staffan Olzon.
Medverkande: Evan Storm, Hans Jonstoij, Chris Wahlström, Jan Blomberg.

20.05 Grönt, gott, skönt. Färg. Sven Gréen om rosor.

20.30 Tre profiler. Färg. Sång och musik av tre glada gossar från Göteborg.

20.45 TV-nytt.

20.50 Insändaren. Textat.

21.20—22.10 Fridens kilowatter och rivaler. Rockgala från restaurant Tyrol.